

מילולית תוך עיקור האסוציאציה 'החזירית' ל'משהו נוסף' twas anderes³ מי שנותן משמעות למכלול האירועים הקופצניים והקומיים הוא הגיבור הנסתר, מארגן הקומדיה, שומר ישראל אשר לא ינום ולא יישן המיוצג באמצעות להטוטי המספר. הסופר כמספר הוא הקומפוזיטור, המחבר את הפיסות התמוהות למשמעות, הוא החושף אותה באיחויים של מעשה אומנותו: "כל אלו חוברו יחד בזה המעשה". זו ראשיתה של עדות עליזה בנוסח מקמה עממית שיש בה מהתנצלות המחבר. מעין עדות כמו-פרימיטיבית להצלחת מעשה הסיפור, היינו הנס הצפוי מאחורי הקלעים על אף אי הסדר המדומה שבסיפור, בסוויט. האירוניה, פרי המבט של מספר-העל, מכוונת כלפי כל הדמויות בסיפור וכלפי שתי הקבוצות: יהודים כגויים, מבלי לפגוע בסיפור האימה הניצב ברקע הקדמי, המכוון כלפי היהודים בלבד, אפשרות התפוצצותה של עלילת דם הרוחשת באוויר בגין העלילה על פגיעה בקודשי הכנסייה.

כך עולה מן הנוסחה המאיימת הכמו מתורגמת משפה עממית: "הלוואי שלא יקרה מה שיכול לקרות" (קטע 25). עלילת הדם, הפעם אמנם אינה מתממשת בסיפור. אך החשש להתפוצצות עלילת דם והתממשתה, רובץ תדיר לפתחם של היהודים. אך לא רק האימה היא היסוד הנשזר בתוך הקומי.

בתוך קלות הדעת שבה מסופר הסיפור מבצבצת מגמה רצינית ומרכזית בסיפור שהיא ההצבעה על ההבדלה בין הגויים ליהודים. מעשה הסיפור עצמו הוא פרובוקציה גויית שבחשבון סופי הייתה סיבה מספקת לעלילת דם. באמצעות המחזות מוטיב ההבדלה המספר מעמיק ומנציח את רעיון הבחירה שמאחוריו ניצב המספר, רעיון המשתלשל מרעיון ההבדלה המתבטא בין השאר בנוסח ה'הבדלה' שאומר יהודי במוצאי שבת והמופיע בסיפור: "המבדיל בין קודש לחול, בין אור לחושך, בין ישראל לעמים, בין יום השביעי לששת ימי המעשה". חתימת ברכת ההבדלה למוצאי שבת המצוטטת בקטע 22 אינה מזכירה את נוסח ההבדלה "בין ישראל לעמים".

הסיפור מהווה מעין נקמה בגויים הניכרת כבר במוטו של הסיפור שהוא הפסוק: "ילבשו שוטני כלימה ויעשו כמעיל בושתם", תהלים קט, כט; המופיע רק החל מנוסח ברלין 1931, הדפסתו השלישית של הסיפור.

³ גוסטב קרואינקר, יצירתו של עגנון (1938 גרמנית), תרגם יעקב גוטשלק, מוסד ביאליק, תשנ"ב, מסת מבוא דן לאור המראה כי הסיפור תורגם מעברית לגרמנית ב-1916 בידי מקס מאיר.

⁴ סיפור שתמציתו בראשו בשורות חרוזות. ראה לעיל הע' 2. הצבת תמצית העלילה בדרך המקמה מוצאים ב"והיה העקוב למישור" ובעיקר ב"הכנסת כלה".

הסיפור פותח בזמן ההבדלה, מוצאי שבת, נקודת זמן שהיא גם נקודת מרחב, שדה התרחשות המהווה נקודת המוצא של הסיפור תוך העמדת בית המדרש לעומת הכנסייה במבטו של השמש. מול "בית ה" מואר "בית יראתם" כשבנוסח ראשון הוא "בית תפילה". זה לעומת זה עשה האלוהים. לעומת הסיפור 'אור תורה' (בוטשאטש 1907) בו האור לכל העולם בוקע מעליית הגג של אשר ברוך כאן בוקע האור מ"בית יראתם". מציאות חשודה ומוזרה בעיני השמש היהודי שאינו יודע על אפשרות לגיטימית של אור בכנסייה בשעה זו. אור זה הוא סימן למעשה ששיבש את הסדר, סימן לרעה כיוון שהוא מאיר את הפריצה הגנבה ומהווה עדות להימצאותו של אדם זר בתוך הכנסייה.

הפתיחה שזורה בסיטואציה קומית מגוחכת שהעודפות שלה, החזרה העיקשת והמוגזמת על האבירים הנופלים לסירוגין, כמה פעמים מיותרות מידיו, מראשו ומכתפיו של השמש, הופכת אותה לבורלסקה. הנופלים הם 'הכיפה' היא 'הירמולקה' וכנגדה 'הטלית'. הנפילות מבטאות מחד גיסא את שלומיאליותו של השמש ומאידך גיסא החפצים הופכים לאובייקטים עצמאיים החוזרים ומתפקדים כסמלים בסיפור. הופכים ל'גיבורים', לפיגורות החוזרות בעלילה והנחלצות בסופה מן הממד האירוני למצב של תיקון. הן הזרו למקומן הנכון. קטע 95, נוסח התקופה. ומכאן שהרהוריו רוויי האמונות התפלות של השמש בפתחה כי נפילתן החוזרת והנשנית של הירמולקה והטלית הוא סימן המעיד על צדקת מחשבותיו העממיות: "הלא דבר הוא". כלומר יש 'אות' או סימן מלמעלה. אלו אינן רק מחשבות עממיות מאגיות ופרימיטיביות אלא אמת לאמתה המתבררת בישועת הסיפור.

הבורלסקה או השטות אוצרת בתוכה כאמור את האימה, את בשורת עליית הדם שממנה ניצלים היהודים. "ויבקשו לשלוח יד בכל היהודים אשר בעיר" כמו בנוסח מגילת אסתר ומתוך כך ההצלה היא מעין 'פורים קטן', שהוא קרנבל פורתא, המבטא את השמחה, ישועה מאיום ממשי.

נקודת המוצא – הבמה בסצנה הראשונה – היא בית המדרש הישן שמקומו לא מצוין, מעין מעשייה מחוץ למקום ולזמן, אם לא נקבל את פירושו של דב פרוכטמן.⁵ כי אפשר שגם בבוטשאטש אירוע שכזה

⁵ ראה רות גינזבורג, 'זמנו ומקומו של הזמן: על הכרונוטופ של בחטין', מחקרי ירושלים בספרות העברית, יט (תשס"ג), עמ' 350-369. הכרונוטופוס הוא עיצוב באמצעות פרספקטיבה וז'אנר.

⁶ דב פרוכטמן במאמרו "נפלאות שמש בית המדרש הישן", "טורים" לחינוך ולהוראה, בטאון חטיבת המורים, ה' אייר, תשל"ז-מאי 1977 עמ' 12-15 מצביע על מעשה שאירע בעיר קולומיאה, הסמוכה לבוטשאטש ב-1870, המופיע בספר זכרון לדאשונים של הרב חיים צבי דומיץ תאומים, התרע"ד ובו מסופר סיפור המהווה

אפשרי, כדוגמת המוסד הנזכר 'בית המדרש הישן' הנמצא בעיירות רבות אחרות. המקום הוא מקום של רוחות, אתר בעל פוטנציאל דמוני, שבו יכולים להתרחש מעשי פלא.⁷

'נפלאות השמש' שובץ בפרסומו הראשון בקובץ סיפורי פולין (1916) שבגרמנית⁸ הוא סיפור אנקדוטי, על פניו בדוח דעת, שאינו דומה לסיפורי "פולין" הראשונים של עגנון, הסיפורים האתנוגרפיים, סיפורי ה'בראשית'⁹, העוסקים בראשית ההיסטוריה המטאפיזית, או הטרנס היסטורית הסמלית השזורה בהיסטוריוגרפיה האחוזה אי שם בקדמוניות הזמן, מעשיות המכונות "אגדות מני קדם". לכאורה הסיפור דומה יותר לסיפורים החברתיים, סיפורי בוטשאטש שנכתבו בנעוריו של עגנון, העוסקים בדמויות חריגות בקהילה או בזוטות פיקנטריות כמו הסיפור "הגנב".¹⁰ הצידוק לשתול את "נפלאות השמש" בתוך סיפורי פולין עולה מהתפתחות נושא ההבדלה, החושף חוקי בראשית, חוקים מיתיים, חוקי קיום שבין יהודים לגויים ומשום כך הוא ראוי לבוא בין סיפורי פולין. בסיפור עולים יחסי יעקב ועשו וההבדלה שביניהם, הקשורים בדפוסי התנהגות המשובצים באימת עלילות הדם הצפויות בכל עת. הללו קשורות בסדרת מוטיבים שכדוגמתם מוצאים בסיפורים אחרים של עגנון. עלילה על יהודים שגנבו כביכול את לחם הקודש או כלי הקודש מן הכנסייה, כדוגמת "האיש לבוש הבדים" בעיר ומלואה¹¹ וכך ב"לפי הצער השכר" בהאש והעצים. עלילות אלו של

לדעתו של דב פרוכטמן "באופן ודאי מקור מפורט לסיפורו של עגנון". תמציתו: איש צבא יהודי אלי קסלר עבר בחצות הלילה לפני בית התפילה של הקתולים היוונים וראה מבעד לחלון נר דולק בכנסייה. הדבר עורר חשד בלבו לכן קרא לאחד השוטרים. הם מצאו את משרת בית התפילה ועמו הגנבה. הגנב הלביש את צלם משיחם טלית וירמולקה כדי לגולל את האשמה על היהודים. כלי הכנסייה נמצאו והיהודים ניצלו מעלילת שקר.

⁷ בית המדרש הישן בבוטשאטש הוא מקום הלמדנות הוותיקה בניגוד לשטיבעל או קלויז או בית מדרש חסידי. הצירוף המלא 'שמש בית המדרש הישן' מופיע פעם אחת נוספת בכתבי עגנון והוא מיוחס לדמות קומית שמופיעה גם בסיפורים אחרים ולא כאן המקום לדון בה מלבד שבסיפור כאן הדמות היא סטריאוטיפ של שמש. עיר ומלואה – בשעה אחת (1955) עמוד 586 "מיכל בר שמש בית המדרש הישן. העולם סבור שחביב היה מיכל בר על רבינו משום שהיה מביא לו בכל יום עשרה לתפילה, מן השתקנים שאינם מטריחים על אחרים בדברים, אם כן במה אתה תולה חיבתו בימים הראשונים שהיה רבינו מתפלל כל תפילתו בבית המדרש. אלא חביב היה מיכל בר על רבינו משום שהיה פיקח".

⁸ Das Buch von den Polnischen Juden, Judischer Verlag, Berlin 1916, 127-136
⁹ חיה בר יצחק, פולין – אגדות ראשית: אתנופואטיקה וקורות אנדיים, ספרית פועלים, 1996. יצחק גנוז, מהות, כרך י"ח, תשנ"ז, עמ' 114-115.

¹⁰ יצחק בקון, עגנון הצעיר, 1989 רשימה ביבליוגרפית: עמ' 252 ראה סיפורי סיפורים כמו "הסרסור לעריות"; "הגנב" ועוד.

¹¹ עיר ומלואה עמ' 109; "לפי הצער השכר", האש והעצים עמ' יד.

גנבת כלי הקודש ולחם הקודש עמדו בבסיס של חלק מעלילות הדם.¹² לכן זהו סיפור שגם בו יש רמז של עלילת דם והצלה ממנה בדומה לסיפור "במצולות" המאוחר יותר לשם עיצוב של דפוסי ההתנהגות הבסיסיים. "במצולות" נדפס ראשונה בעברית ב-1917 ו"נפלאות שמש בית המדרש הישן" נדפס כאמור ראשונה בגרמנית ב-1916, אך תורגם כמובן מעברית. כן יש לציין את עקרון העריכה המאוחר יותר של סיפורי פולין שהצמידו את "נפלאות השמש" לאחר "מעשה העז" המאוחר שנדפס לראשונה בארץ ב-1925 כשלאחריו "אור תורה" (1906) ו"במעגלי צדק" (1923). המשותף לסיפורים האחרונים שהם מעלים את מוטיב היהודים לעומת הגויים וביניהם מוטיב 'ישו היהודי' המסייע בידי יהודי לעלות לארץ כפי שגם בסיפור "נפלאות שמש" מדובר על גנבת הטלית מן היהודים והעברתו ככסות לפסל משיחם לשם סימונו כיהודי גנב, אך אולי הוא מרמז גם על גנבת משיחם עצמו שאותו יש להחזיר למקומו כמו את הטלית והירמולקה. כך בנוסח הראשון של "נפלאות השמש", כאשר הגוי מכנה את היהודי בשם כללי 'מישקה' ואילו הגנב הגוי מכונה 'ישקה' שהוא אולי גם יוסקה – כינוי מקובל בפי יהודים למשיח הנוצרים. כך כינויים פופולאריים נוספים בסיפור ל'משה' היהודי, 'מושקי, מושקי' [שורה 76] הגוי, או "ישקה שלנו" [קטע 78]. מי שביזה בסיפור את ישו הוא לא היהודי כי אם הגנב הגוי, שמש הכנסייה שגנב את 'האביזרים' והלביש בהם את משיחם, וגרם למכים המסתערים עליו תחושת בושה כשהתבררה האמת כי היהודי עוטליה הטלית והירמולקה אינו אלא פסל משיחם, עץ ואבן המתחפש ליהודי.¹³ ובכך הוא ממחזיז את הפסוק המשמש כמוטו: "ילבשו שוטני כלימה ויעטו כמעיל בושתם".

בסיפור מובלעת סדרה של פסוקים נוספים¹⁴ השוזרים בפרשת יעקב ועשו, יוסף ואשת פוטיפר ויוסף ואחיו היוצרים חלק מהמסד של

¹² יעקב גולדברג, החברה היהודית בממלכת פולין-ליטא, מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל 1999, עמ' 31-33, הע' 102-87; יצחק קרוכמל, היחסים בין העירונים והכנסיה בפשמישל לבין היהודים בשנים 1559 - 1772, גלעד, טרסז: טולג, 1997; שמואל ורסס, בין יהודים לפולנים, עגנון כפשוטו, 2000, עמ' 217-230.

¹³ ייחוד ישו, צורך נפשי ומוטיב בולט בספרות היהודית והעברית, בפרט בשליש הראשון של המאה העשרים: שירת אצ"ג, ראה ציורים של שאגאל, שירים של אצ"ג, יצירותיהם של שלום אש, א"א קבק ואחרים.

¹⁴ באשר לתשתיות הפסוקים ותפקודם יש לציין שוב את תרומתו של פרוכטמן, הע' 6 לעיל, הן בתחום זה והן בניתוח הסיפור. הוא שם לב לחשיבות המוטו ולהמחזותו בסיפור, למבנה הסיפור המחולק לחמש מערכות ומנתח באופן מבריק שתי מקבילות מקראיות הקשות לזיהוי. האחת, תבנית מכלול ורצף של פסוקים המספרים את מעשה שאול והאתונות שמואל א, ט המקבילים לסצנת החיפוש ב"נפלאות השמש": "ויעברו בארץ שלישה ולא מצאו, ויעברו בארץ... ואין, המה באו בארץ צוף... ושואל אמר לנערו, הנה נא איש האלוהים", לעומת "נפלאות שמש בית המדרש": "ויבואו אל החצר ולא מצאו ויבואו אל בית התפילה ואין, המה באו

צמד הניגודים, יהודים לעומת גויים, שהוא אך נגזרת מנושא ההבדלה. כדוגמת הפזמון: השמש הולך לביתו והשוטר לבית היין המופיע פעמיים הן בקטע 24, נוסח א' [התקופה] והן בקטע 27 הסמוך. כמו "יעקב הולך לבית התפילה ועשו לבית המרוח".¹⁵ כך אומר השוטר, שומר הלילה: "ויבוא היהודי הארור ויעכבני" [יעקב ועשו] [זה פעמיים] קטע 30.

מובאות אחדות בסיפור קשורות לפרשת אשת פוטיפר שהפכה לעתים לסמל של המטרונותא המפתה, שהיא גם סמל של עבודה זרה.¹⁶ הפסוקים הללו מודגשים יותר בנוסחים המאוחרים כדוגמת המעבר מ'ויצא החוצה' נוסח התקופה ל'וינס החוצה' נוסח ברלין קטע 8, כאשר יוסף משאיר את בגדו בידי אשת פוטיפר. אבל כבר שורה קודם לכן מופיעה רמיזה בקטע 7: "וירא כי לבדו הוא ואין איש אתו בבית ה'" [נוסח התקופה] המקבילה במידה רבה ל"ואין איש מאנשי הבית שם בבית" בראשית לט, א, פסוק המופיע בפרשת אשת פוטיפר. וכן אחר כך בקטע 8 'ויעזב טליתו וינס החוצה', נוסח ברלין על פי בראשית לט, יב-יח.

מכאן רואים שנוצרת תשתית מורחבת יותר להדהוד פרשת אשת פוטיפר בסצינה.

פרשת יוסף מהדהדת גם בביטויים: "שק הגנבה" = אמתחת בנימין [נוסח התקופה]: וכן בביטויים "ויתנוהו אל בית הסוהר" ו"כסף הצדקה הושב", ובעיקר בהתרה הקומית של הסיפור: "וישתו וישכרו" קטע 64 ונוסח התקופה] על פי וישא משאת מאת פניו אלהם ותרב משאת בנימין ממשאת כלם חמש ידות וישתו וישכרו עמו: בראשית פרק מג, לד שנמחקה והוזהה לסוף הסיפור, הקשורה באחי יוסף המוזמנים אל המשתה של המשנה למלך יוסף שחשבוהו לגוי. שורה זו "וישתו וישכרו וישירו משוב לב עד כי נבקעה הארץ לקולם" הוזהה משורה 64 נוסח א' בשלמותה לסוף הסיפור. עגנון ראה בשמחה 'הפיאנד' הכולל את כל נפשות הסיפור יהודים כגויים, פרט לגנב ולשר ולכן קרבה לסוף הסיפור.

עד בית התפילה וראו מי הוא הנמצא בשעה מאוחרת כזאת". בשני הסיפורים תוצאת החיפוש, המציאה היא מעבר למצופה ויש בה ישועה. פרוכטמן גם עומד על משמעותה האירונית המקראית של המילה היחידאית 'סתרה' המופיעה פעם אחת ויחידית בפרשת "האזינו": שם שואל הכתוב המקראי בסרקזם את עמו: "ואמר אי אלהימו צור חסיו בו --- יקומו ויעזרוכם יהי עליכם סתרה" דברים לב, לז-לח. הוא מצביע גם על המקבילה המהדהדת למעשה עכן באמצעות המילה 'גם'.

¹⁵ ביאליק, שיר העם "יעקב ועשו" ומקורותיו ומקבילותיו, ראה דן מירון, מהדורה אקדמית, מוסד ביאליק.

¹⁶ ראה האדונית והרוכל, ספרו של גיימס קוגל על אשת פוטיפר

James L. Kugel In Potiphar's House, The interpretive Life of Biblical Texts. Harvard, 1994
לוי גינזבורג, אגדות היהודים ח"ב, [מהד' עברית]

בנושא האלימות הגויית יש לציין הדהוד של אנשי סדום: "שמור את הדלת" הדהוד של "לשבור את הדלת" ובהמשך "ויפתחו את הדלת בחוזקה ויבואו אל הבית פנימה" בדומה למוטיב דומה בסיפור "גשם", הסיפור השני בסיפורי "פולין" כאשר פיאסט ואנשיו ניגשים לשבור את דלתו של אברהם העברי.

הסיום הבורלסקי

בנוסח א', השוטר שמוזגים לו שכרו, יי"ש בכובעו מקלל את היהודים אבל הוא "כגוי טוב" [...] "ובעד כוס יי"ש וזנב של דג של שבת לא יאמר לך מה תעשה".

הסיפור מסתיים בהרמוניזציה. כל הנפשות הפועלות מתכנסות, יהודים כגויים. האותות מבשרי הרע שבו למקומם: "וימים רבים לא זזה הירמולקה מעל ראש השמש והטלית לא נפלה מידו. והמוזג מזג את יינו, וקנה לו טלית חדשה, והשוטר נתן בכוס עינו, וכוסו מפיו לא משה. כל פועל און יואל ושלום על ישראל". סיום של סיפור כמור-עממי בהפיאנדה, סיגור שמח במקמה שיש בה חרוזים אחדים צולעים כמו חדשה ומשה, המוסיפים לעממיות המאולצת של הסיפור המעובד במבטו האירוני של עגנון.

מתחי האיזון בין הטראגי לקומי ניפרים בשינויים אחדים בחילופי הנוסח. בנוסח א' מופיע לקראת הסוף מהלך בורלסקי, המכפיש את אורחות היהודים בהקשר להרגלי הניקיון שהוא איזון מצדו של עגנון לטובת הגויים. אלו קטעים שנמחקו בנוסחים המאוחרים. קטע 'שחרור' זה, שיאו של אפיונה של הטלית הציבורית, "טלית של ההקדש" שלא הספיקה להיות להרבה זמן למאכל לחזירים [קטע מס' 97] כמוהו כביקורת על האלונגטית, המגבת הציבורית. בנוסח א' המוזג קונה לו חלף הבגדים המעופשים ירמולקה חדשה וטלית מעוטרת בעטרת כסף במקום זאת שנגנבה ובכך הוא ממשיך את הלעג למרדעת שכעת מקשטת את צווארו. עגנון ממשיך להדק ולגבב את סיטואציית השמחה בנוסח זה. דוגמה נוספת להתלבטויות מאזנות: על הגויים נאמר בנוסח א' "וישירו מטוב לב", שורות 64, 66, 71, ועל היהודים נאמר בנוסח א' "ויתפללו מטוב לב". שני הקטעים המאזנים הללו נמחקו בנוסחים המאוחרים.

¹⁷ טלית של הקדש: "הנדח", אלו ואלו לט: "וגרשום נוטל טלית של הקדש ומקפלה ומניח אותה תחת לראשו", אורח נטה ללון, עמ' 167: "נטלו את המפה שעל שולחן הקריאה וכן טלית של הקדש ושמנו אותן תחת לראשו" [של החייס המעולף].

נפלאות שמש בית המדרש הישן
(מתוך אגרות פולין)
השוואת נוסחים: בריס קוטלרמן

מקראה:

הבלטה - שינוי כתיב או נוסח

נטי מוגדל - הוספה או השמטה

נטי כהבלטה - שינוי כתיב או נוסח בחלק מהגרסאות ושינוי בסימני פיסוק
קו תחתון גלי כפול - שינוי סדר מילים

החלוקה ליהירות סכנית בלבד ולא קשורה לתוכן
הרישום "ללא שינוי" מתייחס לנוסח הקודם לו

<p>כל סיפורי תל-אביב 1953 פולין סיפורי אגדות</p>	<p>כל סיפורי ברלין 1931 פולין סיפורי אגדות</p>	<p>התקופה, 5, תר"פ פולין אגדות מפי קרפם</p>	<p>Das Buch von Polnischen Juden, Berlin, 1916</p>	<p>1</p>
<p>ילבשו שוטני כלמה ויעשו כמעיל בשתם תהלים ק"ט נפלאות שמש בית המדרש הישן הירמולקה של, השלית ועוד דבר אחר, היאך נתגלגלה ישועה על ידם, כי לא ינום ולא יישן שומר ישראל. כל אלה חוברו יחד <u>במעשה זה</u></p>	<p>ילבשו שוטני כלמה ויעשו כמעיל בשתם תהלים ק"ט נפלאות שמש בית המדרש הירמולקה של, השלית ועוד מדבר אחר, היאך נתגלגלה ישועה על ידם, כי לא ינום ולא ישן שומר ישראל. כל אלה חוברו יחד <u>במעשה זה</u></p>	<p>נפלאות שמש בית-המדרש הישן הירמולקה של, השלית ועוד מדבר אחר היאך נתגלגלה ישועה על ידם, והיאך לא ינום ולא יישן שומר ישראל, כל אלה חוברו יחד בזה <u>המעשה</u> <u>ילבשו שוטני כלמה ויעשו כמעיל</u> <u>בשתם</u> תהלים, ק"ט כ"ט.</p>	<p>Die Wunder des Synagogendieners sein Kappchen, sein Gebetmantel und noch etwas anderes. Wie durch sie die Hilfe kann und wie der Wacher Israels nicht schlummert und nicht schläft. Das alles ist in dieser Geschichte enthalten.</p>	
<p>ישועה על ידם – מדרש, והתאמת הסנה ביותל באיכה רבה (בנובל) פירשה ב תרדוף ברוח נליבתי (אויב שים /ל, ס"ו/), בני אדם שהיו ראויים להנהיג שררה עלי, רדפם ברוח. ולעג. עברה ישועתי. בני אדם שהיו ראויים שתהנו לי ישועה על ידם, הודתם נעב, הח"י/ איכה יעב באפן ה' את בת ציון. לא ינום ולא יישן שומר ישראל – תהי' קמא 4, הנה אלא ינום ולא יישן שומר ישראל: בזה המעשה (לנוסח התקופה בלבד) – רש"י לגמרא, תענית דף ב/ב, בסבני – שרצו שדיים להורגו, וחתכו את נטותו, והיינו דאמרינן בשחיסת חולין במרק הזרוע (קלג, א) ולקרייהו לרבא רבא חוף היה, לא מצנינו לו נרפה בכל התלמוד אלא בזה המעשה, כשבבקש התשמים בתמוז שלא לעורר. (מופע ראשון במקורות) במעשה (א) (בנוסחים האחרונים) – רד"ק לזכוריה יא 5, ואעשיר – יאמר ברוך ה' כי אני עשיר מדולי אלה השפויים ובאמרו הרשע המוכר ברוך ה' זהו בחשבון כי רצון האל יתברך כעשתי זה כמו שאמר סתורב המבטלעדי ה' עליותי על הארץ הזאת להשחיתה או נאמר כי רגילות בני אדם בזה שבת שבת לאל יתברך בכל יום שירייתו הן מדרד תודק הן מדרד הרשע ולענין זה אמרו רז"ל על גמבא אפוס מחתרתא רחמנא קרי, ואעשיר האלף נחמ ותוי"י פתוחה ותענין בשר"א לברי: (מופע ראשון במקורות)</p>				

<p>ללא שינוי</p>	<p>ויכוח לרהי"ם את הידמולקה ותצנח השלית מינדן. ויהי בהדימו את השלית ותפול הידמולקה.</p>	<p>ויכוח לרהי"ם את הידמולקה ותצנח השלית מידן. ויהי בהדימו את השלית חזרה תפלה הידמולקה.</p>	<p>Er bucket sich wieder, um das Käppchen auszuheben, da glitt wiederum der Gebetmantel aus seiner Hand. Und als er den Gebetmantel aus hob, da fiel abermals das Käppchen herab.</p>	<p>5</p>
<p>ותצנח – יתושע טו 18, ויהי בנראה ותסיתתו לשאול מנא אביה שדה ותצנח מעל החמור ויאמר לה כלב מה לך: שופטים א 14, ויהי בנראה ותסיתתו לשאול מנא אביה השדה ותצנח מעל החמור ויאמר לה כלב מה לך: שם ד 21, ותקח יעל אשת חבר את יתד האהל ותשם את המקבת בידה ותבוא אליו בלאט ותתקע את הינדן בקתו ותצנח בארץ (והיא נרדס יועף וימת): ויהי... ותפול – יתושע ו 20, וירע העם ויתקעו בשפרות נתי כשבע העם את קול השופר ויירעו העם תרועה גדולה ותפל החומה תחתיה ויעל העם העירה איש נגדו וילפידו את העיר: (פריתו)</p>				
		<p>כך היה הדבר חזר ונשנה כמה וכמה פעמים.</p>	<p>So geschah es einige Male.</p>	<p>6</p>
<p>ללא שינוי</p>	<p>ויפג לב השמש ויאמר הלא דבר הוא. וירא כי לבדו הוא בבית ה' ואין איש אתו וירא.</p>	<p>ויפג לב השמש ויאמר: הלא דבר הוא. וירא כי לבדו הוא ואין איש אתו בבית ה' וירא.</p>	<p>Das kam dem Diener unheimlich vor, und er dachte: das muß doch etwas bedeuten. Und er sah, daß er allein war und niemand mit ihm im Gotteshaus. Da fürchtete er sich.</p>	<p>7</p>
<p>ויפג לב השמש – על פי ברי 26, ונגזר לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא משל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם: חלא דבר הוא – ש"א 29, ויאמר דוד מה עשיתני עתה ללוא דבר הוא: (מעשה בת שבע) וירא... וירא – על פי ש"א 5, וירא שאול את מחתה פלשתים וירא ויחזר לבו מאד: (לפי לבתו לפעלת האוב) וירא כי לבדו הוא בבית ה' ואין איש אתו – על פי שמות ב 2, ויפג כה וכה וירא כי אין איש אצל יד את המצרי ויסתנחו בחול: ישעיהו ט 16, וירא כי אין איש וישתובם כי אין מפתיע ותושע לו זרע ונדקתו היא סמפתה: ברי 1, ולא יכל יוסף להחזיק כלל המעבד עליו ויקרא הוציאנו כל איש מעליו ולא עמד איש אתו בהחזקת יוסף אל אחיו: ישי 28, ואין איש ונאלה ואין יועץ ואשלים וישירבו דבר:</p>				
<p>ללא שינוי</p>	<p>ויצווב את שליתו וינס החוצה.</p>	<p>ויצווב את שליתו ויצא החוצה.</p>	<p>Er ließ den Mantel liegen und ging ins Freie.</p>	<p>8</p>
<p>ויצווב את שליתו ויצא (לנוסח התולפה בלבד) / וינס (בנוסחים האחרונים) החוצה – ברי 12, ותפתחו בנגזר לאמר שכבה עמי ונענש בנגזר בידה וינס ויצא החוצה: (וינס ויצא) שם 15, ויהי כשבעו כי הרימתו קולי ואקרא ונענש בנגזר אפלי וינס החוצה: (וינס בלבד)</p>				

אפס	וישתאה השמש מאד . אפס כי וישתאה השמש בליל אג אמן בליל	וישתאה השמש בליל אג אמן:	Der Diener staunte, aber er sagte sich:	13
<p>אפס כי (לנוסח 1931 בלבד) – שגרת לשון בתנ"ך כי אמן בליל (לנוסח 1931 בלבד) – רש"י לתנ"ך, רות ג 14, ויאמר אל יודע – מוסב על ותקם בטרים ניכר הוא יודע לקום כי אמן בליל אין כבודו שיוודע כי באה האשה הגורן: רד"ק לתנ"ך, ש"א כו 10, או יתנו נא – כלומר אז זמנו שקצוב בעת לידתו קודם הוא וזה אמר דוד מלכו כי אמן בליל כיון שמאס בו השם ית' מהיות מלך וצוה למשחתו לא יתכן שיאריך הזמן או אפטר כי מפי שמואל אמר שימות בקרוב ואם כן יתכן לפני חי' כי על אלה הדברים אמר חי' כי כן יהיה לו שימות בקרוב באחת מהשלשה כי כיון שנאמר לו מפי הנבואה יכול להשבע בזה:</p>				
ללא שינוי	מה לי ולבית יראתם. אם אור שם ידלק עד שידעך. האין לי דאגה אחרת ודאגתי גם לזה. ויאמר לשוכ הביתה.	מה לי ולן. אם אור שם, ידלק עד שידעך. האין לי דאגה אחרת ודאגתי גם לזה. ויאמר לשוכ הביתה.	Was <i>scher</i> mich die Kirche und <i>das Licht</i> in ihr. Wenn dort Licht ist, mäge es brennen, bis es erlischt. Habe ich denn keine anderen Sorgen, daß ich mich noch darum kümmerer? Und er wollte schon nach Hause gehen.	14
<p>מה לי ולן (לנוסח התקופה בלבד) / ולבית יראתם (בנוסחים המאוחרים) – שגרת לשון בתנ"ך, מה לי ולך/ולכם האין לי דאגה אחרת ודאגתי גם לזה – מ"א כב 7, ויאמר יהושפט האן מה נבוא לידוד עזרובדלש' מאותו: מ"ב ג 11, ויאמר יהושפט האן מה נבוא לידוד עזרובדלש' מאותו: ידוד מאותו ויען אחד מעבדי מלך ישראל ויאמר מה אלישע בן שפט אשר יבק מים על ידי אליהו: דברי' צ יח 6, ויאמר יהושפט האן מה נבוא לידוד עזרובדלש' מאותו:</p>				
הקנה שלי אמר אל לכו ממזינה לזגא' לפען תשמע הברלה וברלה ולהחל במלאכה השבוע,	הקנה שלי אמר אל לכו ממזינה לזגא' לפען תשמע הברלה ולהחל במלאכת השבוע,	הקנה שלי, אמר בלפן, עיניך בלית לשמוע הברלה ולהחל במלאכת השבוע:	Meine Aile, dachte er, wartet ungeduldig <i>darau</i> f, die Häwdala zu hören und die Wochenarbeit zu beginnen.	15
<p>אמר בליל (לנוסח התקופה בלבד) – שגרת לשון בתנ"ך (עופר'ה, תהלים) ענייה כלית (לנוסח התקופה בלבד) – בבלי סנהדרין צ"א, אין, דרשב"ב + עמוס ט' + ביום ההוא אקים את סבת ידוד הנפלה. – אמר ליה: הני אמר רבי יוחנן: ידוד שבו ידוד בא בו תלמידי חכמים מתמעטים, והשאר עניייהם כלית בלית בגוון ונאחזה, ולרות רבות וגזרות קשות ממהדשיות, עד שהראשונה פקודה שניה ממהדרת לבא. וכן שגרת לשון במד'ש.</p>				
<p>למען תשמע (לנוסח 1931 בלבד) – במד' כו 20, ונחמה מהודך עליי למען ישמעו כל עדת בני ישראל: דב' לא 12, הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגוד אשר בשעריך למען שמעו ולמען ילמדו ויראו את ידוד אלהים ושמו לעשות את כל דברי התורה הזאת:</p>				
ללא שינוי	התניקות רעבים, צריך להאכלים ולישנם כדי שישכימו מוקד להדר,	הילדים רעבים, צריכים לאכול קמח'ה ולישון כדי שישכימו להדר,	Die Kinder sind hungrig, müssen essen, sich zeitig schlafen legen, um früh am Morgen in den Cheder zu gehen.	16

<p>ואני הנני עומד ברחוב העיר ואני הנני עומד ברחוב העיר ומפנה לבי לדברים בשלים פאלין הוצאתי את בתי לאיש.</p>	<p>ואני הנני עומד ברחוב העיר ומפנה לבי לדברים בשלים, פאלין ככה הוצאתי את בתי הצעיר לך לאיש.</p>	<p>Und ich stehe da mitten auf der Straße und kümmerge mich um nichtige Sachen, als ob ich meine jüngste Tochter schon versorgt hätte.</p>	<p>17</p>
<p>ואני הנני עומד ברחוב העיר ומפנה לבי לדברים בשלים פאלין הוצאתי את בתי לאיש.</p>	<p>ואני הנני עומד ברחוב העיר ומפנה לבי לדברים בשלים, פאלין ככה הוצאתי את בתי הצעיר לך לאיש.</p>	<p>Und er wandte sich heimwärts. Als er so ging, kann er an dem Büttel vorbei. Da listete er den Hut, verbeugte sich und sprach zu ihm: "Habt Ihr, Herr, beobachtet, daß in der Kirche dort Licht <i>brennt</i>?" Der Büttel aber sagte zu ihm: "Hol dich der Teufel, krätziger Jud', was geht dich unsere Kirche an?"</p>	<p>ואני הנני עומד ברחוב העיר ומפנה לבי לדברים בשלים פאלין הוצאתי את בתי לאיש.</p>
<p>ואני הנני עומד ברחוב העיר ומפנה לבי לדברים בשלים פאלין הוצאתי את בתי לאיש.</p>	<p>ואני הנני עומד ברחוב העיר ומפנה לבי לדברים בשלים, פאלין ככה הוצאתי את בתי הצעיר לך לאיש.</p>	<p>ואני הנני עומד ברחוב העיר ומפנה לבי לדברים בשלים, פאלין ככה הוצאתי את בתי הצעיר לך לאיש.</p>	<p>18</p>

<p>ויען השוטר את השיר ויאמר – יען... את... ויאמר... שגרת לשון בתנ"ך ויאמר: "לא ידעתי, אדוני. (לנוסח התקופה בלבד) – ב'ר' ד' פ' ויאמר ידיו אל קוץ אי תפל אחיך ויאמר לא ידעתי ששמרתי את אבני: (ההתאמה הטובה ביותר, בלעז); שם בא 26, ויאמר אבימלך לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה וגם אתה לא הגדת לי וגם אנכי לא שמעתי פלתי היום: שם בראשית כז 2, ויאמר הנה נה זקנתי לא ידעתי יום מותי: (ההתאמה פחות טובה) ויאמר הן (בנוסחים המאוחרים) – ב'ר' כ' ז' ויאמר הן עוד היינו גדול לא עת האסף המקנה השקו הפאן ולכו רעו: גם עבדך – ש"א יא 21, מי תכה את אבימלך בן ירבעם תלוא אשה תשליכה עליו פלח רכב מעל החומה וימת בתבץ למה נגשם אל החומה ואמרת גם עבדך אחיך החתי מת: ת"ר' יט' 12, גם עבדך נזחר בהם בשמורם עקב רב 2:</p>	<p>כמעט חלפתי לידאות מדרוע ידלק האור ויבוא היהודי האורר ויעכבני.</p>	<p>כמעט חלפתי לידאות מדרוע ידלק האור ויבוא היהודי האורר ויעכבני.</p>	<p>Beinahe war ich hingegangen, un nachzuschauen, warum Licht / der Kirche ist. Da kam dieser verfluchte Jude und hat mich davon abgehalten "</p>	<p>30</p>
<p>כמעט חלפתי לידאות מדרוע ידלק האור ויבוא היהודי האורר ויעכבני.</p>	<p>כמעט חלפתי לידאות מדרוע ידלק האור ויבוא היהודי האורר ויעכבני.</p>	<p>כמעט חלפתי לידאות מדרוע ידלק האור ויבוא היהודי האורר ויעכבני.</p>	<p>כמעט חלפתי לידאות מדרוע ידלק האור ויבוא היהודי האורר ויעכבני.</p>	<p>31</p>
<p>כמעט חלפתי לידאות מדרוע ידלק האור ויבוא היהודי האורר ויעכבני.</p>	<p>כמעט חלפתי לידאות מדרוע ידלק האור ויבוא היהודי האורר ויעכבני.</p>	<p>כמעט חלפתי לידאות מדרוע ידלק האור ויבוא היהודי האורר ויעכבני.</p>	<p>כמעט חלפתי לידאות מדרוע ידלק האור ויבוא היהודי האורר ויעכבני.</p>	<p>32</p>

(ויאמר האדון/השור אל השוטר) נלכה למשרת בית התפילה (ושאלה את פני לא בנוסח 1953) - ב' 57 פ' 57 (ויאמרו נקרו לענר >ה> ונשאלה את פיה : ויבואו אל החצר ולא מנאו - ש"ב יז 20, וינאו עבדי אשכנזים אל האשה הביתה ויאמרו איה אחינעז (והונתו ותאמר להם האשה עברו מיכל המים ויבקשו ולא מנאו וישבו ירושלים : (והושע ב 22, וילכו ויבאו החרה וישבו שם שלשת ימים עד שבו חרדפים ויבקשו חרדפים בכל חדרדך ולא מנאו) - אינו מתאים, כי אלה אשר וכאן הם אחרים מאלה אשר לא מנאו.

33	המה באו עד בית התפילה והשוטר אמר אל השור הכיטה נא בעד חור המנעול, הנה נא איש יהודי גנב בכיט-התפילה.	המה באו עד בית התפילה והשוטר אמר אל האדון: "הביטו-נא בעד חור המנעול, הנה-נא איש יהודי גנב בכיט-התפילה."	Sie kamen bis zur Kirche, und der Buttler sagte zum Herrn: "Seht doch durchs Schlüsselloch, Herr!" Und er sagte: "Siehe da, ein Jude, ein Dieb in der Kirche!"
----	---	---	--

המה באו עד בית התפילה והשוטר אמר אל השור הכיטה נא בעד חור המנעול, הנה נא איש יהודי גנב בכיט התפילה.
 המה באו עד בית התפילה והשוטר אמר אל האדון/השור (...). הנה נא איש יהודי - ש"א ט 5-6, המה באו האדן צוף ושואל אמר לענר אשר עמו לכה ונשובה פן יחדל אבי מן האתונות ודאג לנו: ויאמר לו: הנה נא איש אלהים בעיני האתו והאיש נכבד כל אשר יזכר מוא נבוא עמה נלכה שם אולי יגיד לנו את דרכנו אשר הלכנו עליה: שופטים יח 13, ויעברו משם הר אפרים וינאו עז צית מליכה:
 אסתר ב 5, איש יהודי היה בששון הבירה ועמו מולדלי בן יאיר בן שפעני בן קיש איש ימוני:

34	ויצעקו צעקה גדולה וישארו לשמור את הדלת, ואנשים רבים נאספו לקול צעקתם. ויפתחו את הדלת כחזקה ויבואו שם.	ויצעקו צעקה גדולה וישארו לשמור את הדלת, ואנשים רבים נאספו לקול צעקתם. ויפתחו את הדלת כחזקה ויבואו שם.	Und sie schrien laut und blieben stehen, um die Türe zu bewachen. Und viele Leute liefen zusammen, als sie das Geschrei hörten, und sie öffneten das Haus gewaltsam und gingen hinein.
----	---	---	--

ויצעקו צעקה גדולה - ב' 34, כ' 34, לשמעו עשו את דברי אבינו ויצעקו צעקה גדולה ומרה עד מאוד ויאמר לאביו ברנכי גם אני אבי: (וישאר/ויעמדו לשמור את הדלת - על פי ב' 34, יט 9, ויאמרו גש הלאה ויאמרו היאחד נא לנו וישפט שפוט עתה נוע לך מהם ויפצרו באיש בלוט מאד ויגש לשבט נאספו לקולם - על פי במד' טז 34, וכל ישראל אשר סיביתוהם וכן קלסם כי אמרו פן תבלענו הארץ : (אנשי סדום) ויבואו אל הבית כמנחה (בנוסחים המאוחרים) - על פי מ"א ו 18, ואיו אל רבית מלמה מקלעת מקעינים ופטורי צצים המל ארז אין אכן נראה: דבריי"ב כט 18, וינאו כמנחה אל חזקיהו המלך ויאמרו טהורנו את כל בית ייזיד את מזבח העולה ואת כל בליו ואת שלחן המערכת ואת כל בליו:
 נאספו לקולם - על פי במד' טז 34, וכל ישראל אשר סיביתוהם וכן קלסם כי אמרו פן תבלענו הארץ : (אנשי סדום) ויבואו אל הבית כמנחה (בנוסחים המאוחרים) - על פי מ"א ו 18, ואיו אל רבית מלמה מקלעת מקעינים ופטורי צצים המל ארז אין אכן נראה: דבריי"ב כט 18, וינאו כמנחה אל חזקיהו המלך ויאמרו טהורנו את כל בית ייזיד את מזבח העולה ואת כל בליו ואת שלחן המערכת ואת כל בליו:

ויבקשו לשלוח יד בכל החודים אשר בעיר - אסתר ג' 6, ויבן בעיניו לשלח יד במרדכי לפדו לו את עט מודוני ויבקשו המן להשמיד את כל היהודים אשר בכל מלכות אחשורוש עם מרדכי:

אשר בעיר - ב'ר' לד' 28, את צאנם ואת בקרם ואת חמוריהם ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה לקחו: (פרשת דינה) הושע ו' 21, ויחרימו את כל אשר בעיר מאיש ועד אשה מעיר ועד זקן ועד שור ושה וחמור לפי חרב: (ירמיה)

אין בית ברחוב אשר שם יחודי - שמות יב' 30, ויקם מערה ללה הוא וכל עבדיו וכל מצרים ותהי צעקה גדולה במצרים כי אין בית אשר אין שם בית: (פרשת ויקרא) ויקח ידיו את החיות ואת צפחת המים מראשו שאל וילכו להם ואין ואת ואת יודע ואין מוקיץ כי כל כולם יושבים (בנוסחים המאוחרים) - ש"א ב' 12, ויקח ידיו את החיות ואת צפחת המים מראשו שאל וילכו להם ואין ואת יודע ואין מוקיץ כי כל שונם כי תרדמת ידוד נפלה עליהם: (ההתאמה הפורמלית הטובה ביותר): ר"י ט' 1, מי יתנו במדבר מלון ארזים ואעזבה את עמי ואלכה מאחם כי כלם מנאפים עזרת בגדים:

תמנייה ו' 9, כי כלם מיראים אותנו לאמר ירפו ידיהם מן המלאכה ולא תעשה ועתה חזק את ידי: ואמרת אעלה על ארץ פרוצות אבנא השקטים ישבי לבטח כלם ישפם באין חומה ובריה ודלתים אין להם:

יה' לה 11, ואמרת אעלה על ארץ פרוצות אבנא השקטים ישבי לבטח כלם ישפם באין חומה ובריה ודלתים אין להם: (התאמה שבת/יושבים מעבר לחר - מ"א יד' 15, והנה ידוד את ישראל כאשר ינוח הקנה במים ונתש את ישראל מעל האדמה הטובה הזאת אשר נתן לאבותיהם וזרם מעבר לנהל יען אשר עשו את ארציהם מפניסיים את ידוד: (אחיה הנביא לאשת ירעם)

יהושע כד' 2, ויאמר יהושע אל כל העם נה אמר ידוד אלהי ישראל מעצב נהל ישפם אבותיהם מעולם תרח אפי אברהם ואפי נחור ויעבדו אלהים אחרים: (התאמה טובה לנוסח התקופה, ישב).

מעשה שטן - רש"י לתנ"ך, שמות לב' 5, וירא אהרן - שרהיה בו רוח חיים, שנאמר (תהלים קו' כ) בתבנית שור אוכל עשב, וראה שהצליח מעשה שטן, ולא היה לו פה לדחותם לגמרי: (מופץ ראשון במקורות)

47 כל מקום אשר תדרוך כף רגלך בו *überall wo dein Fuß tritt,*

כל מקום יהיה גבלם: יהושע א' 3, כל מקום אשר תדרוך כף רגלך בו (לנוסח התקופה הגלבד) - ד"ב יא' 24, כל המקום אשר תדרוך כף רגלך בו אל משה:

48 באהם מלא שדים כן מלא כל *ist es voll von Juden, wie ein Saumpf-voll böser Geister, und*

באהם מלא שדים כן מלא כל *ist es voll von Juden, wie ein Saumpf-voll böser Geister, und* וכאשר לך על העם הזה *wenn dich das Pack schon so weit gebracht hat, daß du deine Faust spüren lassen willst, so*

לפניו אותם ככלך יסתירו אותם *Saust spüren lassen willst, so verstecken sie die bösen Geister in die tiefste Hölle oder wer weiß* תשדים מי יודע איה. *wohin.*

על העם הזה (לנוסח התקופה בגלבד) - שגרת לשון בתנ"ך (מ"א, התמיה) *ist es voll von Juden, wie ein Saumpf-voll böser Geister, und*

לערוך אותם (ככלך - לא בנוסח 1953) - תה' נט' 7, 15, (ויצינו לעירך יהמו ככלך וישופנו עיר: *Saust spüren lassen willst, so verstecken sie die bösen Geister in die tiefste Hölle oder wer weiß*

ברכת שאול (לנוסח התקופה בגלבד) - בילכת - שגרת לשון בתנ"ך; יש' לח' 10, אפי אמרת בידני עמי אלקה בשערי שאל פקדתי יתיר שונתי: משעלי 9, 18, ולא ידע כי רפאים שם בעמק שאול קראיה:

ללא שינוי	פייטמור היה הבית כנאון ולא יכול עוד להמליץ. הבה נבקשנו באחת הפניות ונמצאה.	הן היה הבית סגור כנאון ולא יכול עוד לצאת להסדק ב' אהל' . הבה נבקשנו באחת הפניות ונמצאהו!"	Das Haus war doch verschlossen, als wir hereinkamen, und er konnte nicht ins Freie gelangen und sich bei seinen Brüdern verbergen. Wohlan, laßt uns alle Winkel absuchen, wir werden ihn schon finden."	51
ללא שינוי	ואנשים הפשו בכל הבית למצוא את האישי. ויבקשו בכל הפניות ולא מצאו.	ואנשים הפשו בכל הבית למצוא את האישי. ויבקשו בכל הפניות ולא מצאו.	Und die Leute suchten im ganzen Hause, um den Mann zu finden. Und sie suchten in allen Winkeln und fanden ihn nicht.	52
ללא שינוי	המה באו במתבואה והמה מצאו את משרת בית יצאם מסתתר במתבואה. משרת בית יצאם מסתתר במתבואה והמה מצאו מלאה כלי כסף וכלי נחשת, כל כלי השרת.	המה באו במתבואה והמה מצאו את משרת בית-התפלה מסתתר במתבואה. משרת בית-התפלה מסתתר במתבואה, והמה מצאו מלאה כלי-כסף וכלי-נחשת, כל כלי-השרת מלבד-התפלה,	Und sie suchten hinter der Kanzel, aber niemand war da. Und sie suchten in der Kanzel, und sie fanden ihn nicht. Sie kamen in eine Nische, und sie fanden den Kirchendiener in der Nische ferborgen. Der Kirchendiener war in der Nische verborgen, und die Nische war voll Silber- und Goldgerät, allen Dienstgeräts der Kirche.	54
ללא שינוי	המה באו במתבואה והמה מצאו את משרת בית יצאם מסתתר במתבואה. משרת בית יצאם מסתתר במתבואה והמה מצאו מלאה כלי כסף וכלי נחשת, כל כלי השרת.	המה באו במתבואה והמה מצאו את משרת בית-התפלה מסתתר במתבואה. משרת בית-התפלה מסתתר במתבואה, והמה מצאו מלאה כלי-כסף וכלי-נחשת, כל כלי-השרת מלבד-התפלה,	Und sie suchten hinter der Kanzel, aber niemand war da. Und sie suchten in der Kanzel, und sie fanden ihn nicht. Sie kamen in eine Nische, und sie fanden den Kirchendiener in der Nische ferborgen. Der Kirchendiener war in der Nische verborgen, und die Nische war voll Silber- und Goldgerät, allen Dienstgeräts der Kirche.	53
ללא שינוי	המה באו במתבואה והמה מצאו את משרת בית יצאם מסתתר במתבואה. משרת בית יצאם מסתתר במתבואה והמה מצאו מלאה כלי כסף וכלי נחשת, כל כלי השרת.	המה באו במתבואה והמה מצאו את משרת בית-התפלה מסתתר במתבואה. משרת בית-התפלה מסתתר במתבואה, והמה מצאו מלאה כלי-כסף וכלי-נחשת, כל כלי-השרת מלבד-התפלה,	Und sie suchten hinter der Kanzel, aber niemand war da. Und sie suchten in der Kanzel, und sie fanden ihn nicht. Sie kamen in eine Nische, und sie fanden den Kirchendiener in der Nische ferborgen. Der Kirchendiener war in der Nische verborgen, und die Nische war voll Silber- und Goldgerät, allen Dienstgeräts der Kirche.	54

המה באו... והמה מצאו - ש"א ט 5, המה באו במתבואה והמה מצאו את משרת בית יצאם מסתתר במתבואה והמה מצאו מלאה כלי כסף וכלי נחשת, כל כלי השרת מלבד-התפלה, / נחשת. (במסמכים האחרונים) - כלי כסף וכלי נחשת - שערות לשון בתינו; אולם בש"כ ח 10, וישלח תען את יורם בנו אל המלך וידו לשאל על לשלום ולברכו על אשר נלחם בהדדעזר ויכחו לי איש מלחמות תען הויה הדיעזר ויניחו היינו כלי כסף וכלי נחשת וכלי נחשת:

כל כלי השרת - במ"ד י 12, ולקחו את כל כלי השרת אשר ישרתו בו בקיזו ונתנו אל פגד תפלח ויפשו אותם במכסה עור רחש ונתנו על המוט:

		<p>והוא עומד עליהם להסתורם. אך נקל לשמור פריעושים בשק מגובה.</p>	<p>Der Diener zitterte am ganzen Körper und seine Zähne klapperten. Mit seinen zitternden Gliedern</p>	55
		<p>והוא עומד עליהם להסתורם. אך נקל לשמור פריעושים בשק מגובה.</p>	<p>verbar er, was er gestohlen hatte, Silber- und Goldgerät, alle Dienstgeräte der Kirche. Aber es ist leichter, einen Floh in einem Sack zu hüten, als eine gestohlene Sache, wenn der Diebstahl entdeckt ist.</p>	56
<p>והוא עומד עליהם להסתורם וזהו עומד עליהם תחת חיצו ויאכלו: אולם יש מקור גם להבנית, פרשנות, רש"י לתנ"ך, ב"ר נד 30, על הגמלים - לשמור, כמו (לעיל יח ח) והוא עומד עליהם, לשמשים:</p>	<p>ללא שינוי</p>	<p>ויסחבנהו סחוב והכרת ויפתו מכות וצא. הטעימו לו בעולם הזה מעין עולם הבא.</p>	<p>Da schleppten sie ihn heraus und schlugen ihn halbtot. Sie ließen ihn in dieser Welt etwas von jener Welt kosten.</p>	57
<p>ויסחב אותו / ויסחבנהו סחוב והכרת - על פי י"ד 19, קבוצת תנאי יקבץ שמתב' ומשלב מהלואה לשערי ירושלים: (תהויקים) מ"ג ג 24, ויבאו אל מחרה ישראל ויקמו ישראל ויכו את מואב וינסו ממנהם > לוינו > גם בה' ומלכות את מואב: (יתנתו אל בית-הסדר (לנוסח התקופה בלבד) - ב"ר 20, ויקח אליו יוסף אוני ויתנתו אל בית השלל מקום אשר > אסור > אסירי המלך אסורים ויהי שם בבית הסדר:</p>	<p>ללא שינוי</p>	<p>ויסחבנהו סחוב והכרת ויפתו מכות וצא. הטעימו לו בעולם הזה מעין עולם הבא.</p>	<p>ויסחב אותו / ויסחבנהו סחוב והכרת - על פי י"ד 19, קבוצת תנאי יקבץ שמתב' ומשלב מהלואה לשערי ירושלים: (תהויקים) מ"ג ג 24, ויבאו אל מחרה ישראל ויקמו ישראל ויכו את מואב וינסו ממנהם > לוינו > גם בה' ומלכות את מואב: (יתנתו אל בית-הסדר (לנוסח התקופה בלבד) - ב"ר 20, ויקח אליו יוסף אוני ויתנתו אל בית השלל מקום אשר > אסור > אסירי המלך אסורים ויהי שם בבית הסדר:</p>	<p>ויסחב אותו / ויסחבנהו סחוב והכרת - על פי י"ד 19, קבוצת תנאי יקבץ שמתב' ומשלב מהלואה לשערי ירושלים: (תהויקים) מ"ג ג 24, ויבאו אל מחרה ישראל ויקמו ישראל ויכו את מואב וינסו ממנהם > לוינו > גם בה' ומלכות את מואב: (יתנתו אל בית-הסדר (לנוסח התקופה בלבד) - ב"ר 20, ויקח אליו יוסף אוני ויתנתו אל בית השלל מקום אשר > אסור > אסירי המלך אסורים ויהי שם בבית הסדר:</p>

60	אבל מי צריך שידוהג מכות קבל, הכלים נמצאן, כסף הצדקה הושב.	אבל מי צריך שידוהג מכות חובה, הכלים נמצאן, כסף הצדקה הושב.	ללא שינוי
צריך שידוהג - שגרת לשון בשו"ת	Aber wer braucht sein Geständnis und wer seine Zeugenschaft? Geschlagen wurde er, die Geräte wurden an ihre Stelle gebracht, das Opfergeld aufbewahrt,	אבל מי צריך שידוהג מכות קבל, הכלים נמצאן, כסף הצדקה הושב.	אבל מי צריך שידוהג מכות חובה, הכלים נמצאן, כסף הצדקה הושב.
61	הכל יודעים, כי אין יד ישראל במעל. alle wußten, wer den Diebstahl begangen, und daß kein Jude den Frevel verübt hatte.	הכל יודעים, כי אין יד ישראל במעל.	הכל יודעים, כי אין יד ישראל במעל.
הכל יודעים כי (לנוסח התקופה בלבד) - בבלי יבמות צ"ב, שאמור יהושע היה אמור להם כל אומר לי משה? אלא יהושע יושב ודורש סתם, והכל יודעים שדורשת של משה היא, אף ל' אלעזר תלמידו יושב ודורש סתם, והכל יודעים כי שלך היא. אומר להם: מפני מה אתם יודעים לפני כן איני תפלינו? +תתלים ס"א+ אגורה באהל עולמים	Was sollte man weiter tun?	אבל מה לעשות הלאה?	אבל מה לעשות עוד?
62	ועתה מה לעשות עוד?	ועתה מה לעשות עוד?	ועתה מה לעשות עוד?
ועתה מה לעשות עוד (בנוסחים האחרונים) - שו"ת בית יוסף דיני בתובות סימן ג, אומר לי היורש תקרא זה הפסק אמרתי למה תקרא אותו אני חושב שהכתוב כאן הוא הפך דעתי אומר לי על כל פנים תקרא אותו ודחית אותו ולא תפלינו? ועתה מה לעשות עוד? לפרמי ולא עשיתי כי הגדתי דעתי פעם ראשונה ושניה וכשיאמתי שלא רצו לקבל דעתי בשתיא לי היורש הפסק הקצתו	Die Nacht war fast vorüber, die dritte Nachtwache war schon genah, ein Hahn, der nicht wie seine Brüder zur Sabbathmahlzeit geschlachtet worden war, krähte, die Glocke läutete den Sonntag ein, und kein Körper war müde und kein Auge schläfrig.	הלילה כמעט שעבר, ראש האשמורת השלישית הגיע. תרנגול שושאר לפליטה לאחר-שבת קורא, הפעמון משמיע על השבתו ואין עיף, ואין נוטה לישון.	הלילה כמעט שעבר, ראש האשמורת השלישית הגיע. תרנגול שושאר לפליטה לאחר-שבת קורא, הפעמון משמיע על השבתו ואין עיף, ואין נוטה לישון.
63	ועתה מה לעשות עוד (בנוסחים האחרונים) - שו"ת בית יוסף דיני בתובות סימן ג, אומר לי היורש תקרא זה הפסק אמרתי למה תקרא אותו אני חושב שהכתוב כאן הוא הפך דעתי אומר לי על כל פנים תקרא אותו ודחית אותו ולא תפלינו? ועתה מה לעשות עוד? לפרמי ולא עשיתי כי הגדתי דעתי פעם ראשונה ושניה וכשיאמתי שלא רצו לקבל דעתי בשתיא לי היורש הפסק הקצתו	הלילה כמעט שעבר, ראש האשמורת השלישית הגיע. תרנגול שושאר לפליטה לאחר-שבת קורא, הפעמון משמיע על השבתו ואין עיף, ואין נוטה לישון.	הלילה כמעט שעבר, ראש האשמורת השלישית הגיע. תרנגול שושאר לפליטה לאחר-שבת קורא, הפעמון משמיע על השבתו ואין עיף, ואין נוטה לישון.

הלילה כמעט שעבר, ראש האשמורת השלישית הגיע (לנוסח התקופה בלבד) – על פי שיר השירים ב 11-12,

כי הנה כשתתקו משתני ענב הגשם חלף חלף לו: הלענים נלאו באר ענת למאיל תניע וקול התור נשמע בארצנו:

שופטים ז 19, ויבא גדעון ומאה איש אשר אתו בקצה המונה לאש האשמה אז התלכמה אז הקם הקימו את השמרים ויתקעו בשופרות ונפוץ המדים אשר בידם:

שנשאנו לפליטה (לנוסח התקופה בלבד) – ב'י לב' פ, ויאמר אם יבוא עשו אל המונה האחת והכהו והיה המונה המשאר לפליטה:

ואין עקי, ואין נוטה לישן (לנוסח התקופה בלבד) – ג'י' ה' 27, אינן עיפי ואין נושלים בל לא ינדם ולא יישן ולא נפתח אזור חלציו ולא נתק שרוד נעליו: י'י 20, אתלי שרד

וכל מיתרלי נתקו בני יצאני ואינם אני נטה עוד אחלי ומקים יריעותי:

64	ללא שינוי	מדוע נשב בחבוק ידים ולא נלך לבית המדרש. בין כך ובין כך יום ראשון בשבת ממשמש ובא.	מחר יום שבתנו הוא, בין כך ובין כך ילכו מחר לבית דמרוח	Sowie so ist doch morgen Sonntag, sowieso wird man doch morgen ins Wirtshaus gehen.
----	-----------	--	---	---

מדרע נשב בחבוק ידים (בנוסחים המאוחרים) – פרשנות מצודת דוד לרמב"ם משלי 10,10, מעט שנת – פן תחשוב אישן מעט ואח"כ אנום מעט ואח"כ אשכב בחבוק ידים ליום כי כן דרך השוכב לחבק ידיו זה בזה:

שיריית גודע בהודיה מהדורה קמא – או"ח סימן טו, לפני הפסח ובא אחי ושרפו במועד פסח, שהכל מצוים עליו לבנות, וי"ל דפירוש הכל מצוים עליו לבנות הוא משום ערבנות, שלא יראהו עובד בכל יראה וישבז במחוק ידים ולא יעשו כולם ועי"ל דשהכל מצוים עליו לבנות, היינו בין הזולין ובין המגול מצוים עליו ופרשות מי שהוא (החמץ) בעליו מחוייבין לבנות, (ההתאמה הטובה ביותר – במקור זה)

בין כך ובין כך (לכל – לנוסח התקופה בלבד) – ג'י' כל' ונני כל, שגרת לשון במשנה ובתוספתא (מופיעים ראשונים במקורות) בית יוסף חושן משפט סימן כה אות טז (א), טו (ב), ולפי פירוש זה איפשר לומר שהוא חזין אם היה במקום רחוק והיו עדיין מבקשים לילך למדינת הים דאין אומרים נמתין עד שישלחו לו דבני כל' ונני כל' העדים (פי"ל המרדכי (שם) בשם ראב"ן (פי"ק ק"ב, ד"ה חמיו) שאם אינו בעיר ואין שהות לשלוח אחריו מקבלין עכ"ל.

(מופיע ראשון במקורות)

65	יום ראשון בשבת ממשמש ובא (בנוסחים האחרונים) – שגרת לשון במדרש, וכינון ששקעה חמה במוצאי שבת התחיל החשך וממשמש ובא ומתירא אדם תאשון	ומה לי עכשיו ומה לי מחר.	Und dann ist es schon nicht gleich, ob heute oder morgen, ob jetzt oder morgen?
----	---	--------------------------	---

66	ולא הגיעה קריאת הגבר עד שהיה בית המזיגה מלא.	ולא היתה קריאת הגבר מגעת עד שהיה בית המזיגה מלא.	דריזים מקרמיים, וילכו כאיש אחד לבית המלח, אור	Wer zuerst kommt, trinkt zuerst.
----	--	--	---	----------------------------------

זריזים מקדימים (לנוסח התקופה בלבד) – בבלי פסחים ד/א, והשתה דקיימא לן דלפולי עולמא אורי אורתא הוא. מפלי, בין לרבי יהודה (בין לרבי מאיר חמי אמו אסור אלא משש שעות ולמעלה, ונבדוק בשיתא) וכי תימא: זריזין ומקדימין למצות – נבדוק מצפרא! זכתנב: + ויקרא יב+ וביום השמיני ימול בשר ערלתו ותנינא: כל היום כולו בשר למילה, אלא שאריזין ומקדימין למצות שנתמור (ויקרא יב) וביום השמיני ימול בשר ערלתו מלמד שכל היום בשר למילה מדיש תנחומא (ורשא) פרשת וירא סימן כב, למה בהשכמה שזריזין מקדימין למצות שנתמור (ויקרא יב) וביום השמיני ימול בשר ערלתו מלמד שכל היום בשר למילה אלא זריזים ומקדימין למצות, וקח את שני נערי עמו אמר על שאקדיבנו שפרו הם את הכלים קדמו השטן בדרך ונדמה לו כדמות זקן אי"ל לאן אתה הילך, ילקוט שמעוני תורה פרשת תולדות רמז תקמז, אמר ליה רבי עקיבא עלת במים אדירים והעלת חרס בידך [ומלא] כבר נאמר וכן שמונת ימים ימול לכם כל זכר לצדדיותכם וביום, מלמד שכל היום בשר למילה, אבל זריזין ומקדימין למצות שכל מצונו באברהם ושכחם אברהם בבקר וכו'. בשמיני ימול ואפילו בשבת הא מה

אי מקיים מחלליה מות ימות חיו מן המילה, (ההתאמה הטובה ביותר) – במקורות אלה; קיימות גם צורות [ש]ת[ח]יזים/זריזין (מופיעים ראשונים במקורות) וילכו כאיש אחד (לנוסח התקופה בלבד) – על פי ש"א י' ק' ויקח אצל בקר ונתחלו וישלח בכל גבול ישראל ביד המלאכים לאמר אשר איננו יצא אחרי שאול ואחיד שמואל כה יעשה לבקרו ויפל פחד יודד על העם ויצא כמש"א אמר: (ההתאמה הטובה ביותר) – במקור זה) ולא הייתה קריאת הגבר מנעת עד שהיה בית המיונה מלא ולא בנוסח התקופה; ההתאמה הטובה ביותר – בנוסח (גנב) – משנה יומא א' 8, בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו בין לפניו בין לאחוריו ביום המפורשים מחצות ובלילה מאשמורה הראשונה ולא לית קריאת הלזב מנעת עד שריתת עזרה מלאה משראל:

(מופיע ראשון במקורות)	וישתו עד הבקר, וישכרו, וישכרו (לנוסח התקופה בלבד) – על פי שמונת סו' 24, ויניח אתו עד תפלתו באשר צור משה ולא הבאיש ורמה לא היומה בו: שופטים יט 25, ולא אבן וישכרו מטוב לב, עד כי נבקעה הארץ לקולם.	Und sie tranken bis zum Morgen. Und sie sangen wohlgemut, daß die Erde von dem Lärm erbebe.	67
-----------------------	---	---	----

ושתו עד הבקר, וישכרו (לנוסח התקופה בלבד) – על פי שמונת סו' 24, ויניח אתו עד תפלתו באשר צור משה ולא הבאיש ורמה לא היומה בו: שופטים יט 25, ולא אבן האנשים לשמע לו ויחזק האיש בפלגשו ויצא אליהם החוץ וידעו אותה ונתפללו בה כל הלילה עד תפלתו וישלחוהו > בעלות השחר:

ב"י מג' 34, וישא משאת מנחת פניו אלהם ותרב משאת בנימן ממשאת כלם חמש ידות וישתו וישכרו עמו:

ושיכרו מטוב לב – על פי יש' סה' 12, הנה עבדי ירם משונב לצ' ואתם תצטקו מנאב לב ומשכר רוח תליליל:

עד כג' – שגרת לשון בתנ"ך

עד כי נבקעה הארץ לקולם (לנוסח התקופה בלבד) – על פי מ"א א' 40, ויעלו כל העם אחרייו והעם מחללים בחללים ושמחים שמתח רוללה ותבקע הארץ בקולם: אולם בגמרא, בבלי, חולין צ"ב, תמיד, כס"א, מובאת גרסה שונה לפסוק, לקולם פרשנות, מנודת דוד לתנ"ך, תה' י"ח 16, ויראו – היה נראה קרקעית אפיקי המים כי נבקעו המים: ונגלו – כי נבקעה הארץ: שר"ת מהרש"ך חלק ב סימן צג, כל ישראל והכמי הדור אין צריך מסיבת מנדעא פריטית כי כל חממי הדור פלס מענינים בדיב על בעקת נאקת האשה ואתיה המפקא בעדה אשר לקולם נבקעה הארץ והם נבקעהם באש עברתם פתחו וחמתו כפתו וחמתו כפתו על האיש אברהם ויצאל המחזיק בנכסים ולא אבה אברהם ויצאל שמוע בקול גרמים (ההתאמה הטובה ביותר) – במקור זה)

68	<p>Und als es Morgen wurde und die Juden zum Morgengebete aufstanden, da erfuhren sie <i>alles, was geschehen war</i>, - daß Hilfe gekommen war.</p>	<p>ובהיות הבוקר (לנוסח התקופה בלבד) – שמות יט 16, ויהי ביום השלישי בבית הבקר ויהי קולת ובתקיים וענן כבד על ההר וקל שפר חזק מאד ויחדד כל העם אשר באותו יום מישראל קמו לעבודת הבקר וידעו את כל אשר נעשה. כי ישועות נעשו בארץ בארץ</p>	<p>ובהיות הבוקר ואנשים מישראל קמו לעבודת הבקר וידעו את כל אשר נעשה. כי ישועות נעשו בארץ בארץ</p>	<p>ובהיות הבוקר ואנשים מישראל קמו לעבודת הבקר וידעו כי ישועות נעשו בארץ בארץ</p>	<p>ללא שינוי</p>
69	<p>denn siehe, der Wächter Israels schläft und schlummert nicht, und durch die Gnade Gottes waren sie <i>dismal</i> von einem falschen Verdacht gerettet, <i>als sie noch in ihren Betten lagen</i>. Und sie beteten in ihrer großen Freude.</p>	<p>ובחסידי ה' נצלו בפעם הזאת מעלילת שקר. ויתפללו משוגג לך וכשמתה רבה.</p>	<p>ובחסידי ה' נצילו מעלילת שקר. ויתפללו בשמחה רבה.</p>	<p>ללא שינוי</p>	
70	<p>Und es stand auch der Wirt auf, um zu beten. Und er sah, daß sein Gebetmantel nicht da war. <i>Denn ein dieb hatte ihn genommen</i>, und er war nicht mehr. Er suchte im ganzen Hause und fand ihn nicht.</p>	<p>ובחסידי ה' – תהי קז 43, מי חכם ישמור אלה ותמונתו משגי יודו: איכה ג 22, משגי יודו כי לא תמנו כי לא כלה רחמינו:</p>	<p>ובחסידי ה' נצילו מעלילת שקר. ויתפללו בשמחה רבה.</p>	<p>ובחסידי ה' נצילו מעלילת שקר. ויתפללו בשמחה רבה.</p>	<p>ללא שינוי</p>
71	<p>Und es stand auch der Wirt auf, um zu beten. Und er sah, daß sein Gebetmantel nicht da war. <i>Denn ein dieb hatte ihn genommen</i>, und er war nicht mehr. Er suchte im ganzen Hause und fand ihn nicht.</p>	<p>ובחסידי ה' נצילו מעלילת שקר. ויתפללו בשמחה רבה.</p>	<p>ובחסידי ה' נצילו מעלילת שקר. ויתפללו בשמחה רבה.</p>	<p>ובחסידי ה' נצילו מעלילת שקר. ויתפללו בשמחה רבה.</p>	<p>ובחסידי ה' נצילו מעלילת שקר. ויתפללו בשמחה רבה.</p>

79	הבין המדון שיוחז, אבל מה מסרף ומה תמן בינתו, אם הטלית איננה. הוא דואג	Der Witt verstand, was ihm der Kirchenvorsteher sagte, aber was half ihm das Verstehen, wenn der Gebetmantel nicht da war. Nun war er beklümmert.	
מה תוסרף (מה תמן בינתו) (לנוסח התקופה בלבד) – תהי' קה' 3. מה יתן לרופא ישרי' כל לשון רמיה:			
80	ללא שינוי	daß er keinen Gebetmantel hatte, um zu beten. Wie er sich so beklümmerte,	
81	ללא שינוי	kamen viele Juden, die sich aus vollem Herzen über die große Rettung freuten, die Gott ihnen hatte zuteil werden lassen	
<p>לשרש על (לנוסח התקופה בלבד) – 27 ל' 9, והוורד' יוד' אלהי'ך בכל מעשה יוד' בפ' בס' נפטי' בהמת' נפטי' אדמת' לטבה כי ישוש יוד' לשוש על'ך לטוב כאשר לשרש על (לנוסח התקופה בלבד) – 27 ל' 9, והוורד' יוד' אלהי'ך בכל מעשה יוד' בפ' בס' נפטי' בהמת' נפטי' אדמת' לטבה כי ישוש יוד' לשוש על'ך לטוב כאשר שש על אבהי'ך: הישועה הגדולה אשר עשה (לנוסח התקופה בלבד) – 45 י' 45, ויאמר ה'עם אל שאול היינתן ימות אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בניטאל חיליה חי' יוד' אם יפל משוערת ראשו ארצה כי עם אלהים עשה היום הזה ויפלו ה'עם את יונתן ולא מות: אשר עשה לז'ם אלהים (לנוסח התקופה בלבד) – אור' המדרשים (אייזנשטיין) עמי קפה (ע'י), ולהדליק בהם נרות להוידעראשר עשה לז'ם אלהי' השמים נצוחים. ולכן אסור לספור בהם ולא לנאור (בהם) ע'ם ותענית זולתי אשר מקובל עליו לפני זה ויתפלל לפני אלהי'ך: (מופ'ע ראשון במקורות) באר אל בית היין (בנוסחים האחרונים) – שר' השו"ע ב' 4, ת' יא'ג'י'אל בית היין ודגלו על'י אהבה: לשמור על ישועת ה' (בנוסחים האחרונים) – רש"י לתנ"ך, אור' כו' 10, אם על שר' יתענג – כפל התמליחה היא כפל התמליחה המכלולת שכן דוד הראשונה בה"א (השנייה באם כמו הירדון בסלע סוסים אם יחרש בבקרים (עמוס י'), היש בלשונו עולה ואם חזי לא יבין הווה (לעיל /אור' 1) אף כאן התעקתו ישמע אל אם על שר' יתענג, שמה או מי שהוא רשע תפי' יכול הוא להתענג ולסמך על ישועת הקב"ה ולקרא אליו בעת צרתו בתמיה: (זמרון צורני מעניין)</p>			
82	ללא שינוי	und ein Gläschen Branntwein auf das Wohl ganz Israels leeren wollten.	
83	ללא שינוי	Da nahm er sich den Gebetmantel eines seiner Gäste, leierte das Gebet herunter und saß mit ihnen gar lange beim Gläschen Branntwein,	

<p>והאר"ך עמהם (לנוסח התקופה בלבד) – תוספות ע"ז כ"ב, לא יטא ויתון עם המינים – פ"י ללאר"ך עמהם בדברים פן ימשכוהו. טלית ותרעטף (בנוסחים האחרונים) – בית יוסף אורח חיים סימן ב' וחד"ד הנונה לפרך על טלית קטן ואחר כך יניח הפניקין של יד ושל ראש וזאן יבוא לבית הנוסח ותרעטף בטלית גדול וזאן יטא חבת רבי שמעון בן יוחאי שכתב בספר הזוהר פלשת ואתהו (רי"ה). תפילת קצרה (בנוסחים המאוחרים) – שירת לשון המשנה והתוספתא – ברכות, יומא (מופיעים ראשונים במקורו); בין היתר – תפילת כהן גדול בקודש הקודשים, ביום הכפורים</p>		<p>בלבד ברכות ג"א, ואמר לי: הויה לך להתפלל בדרך! ואמרת לי: מתדווא הייתי שמוא יפסקו בי עובדי דרכים. ואמר לי: הויה לך להתפלל תפלה קצרה. (אליהו לר', יוסי) ואף הוא ישב (בנוסחים המאוחרים) – מצודת דוד לתנ"ך, נחמיה י"א 13, ואהיו – תבדלו של עזריה אשר היו ראשים למשפחת אבותם היו במספר מאתים וכו' ואף הם ישבו בירושלים: ועמסיו וכו' – אף הוא ישב בירושלם: שם 17, ועבדא וכו' – אף הוא ישב בירושלם: טפה מרה (בנוסחים המאוחרים) – דש"י לגמרא (בבלי) ברכות ס"א, זרקת בו טפה – מדר', ומניחתו מן הכעס. המשנה אלקים ואנשים. der Gott und Menschen erfreut,</p>
<p>תשבת אלקים ואנשים (לנוסח התקופה בלבד) – שופטים ט 13, ותאמר להם הגפן החוללת את תירושי המשמה אלהים ואנשים והלכתך לטע על העצים: (משל יותם)</p>	<p>84</p>	
<p>85</p>	<p>und seufzte mit ihnen über den bitteren Golus, der immer länger wird und war nicht karg mit guten und frommen Wünschen, daß Gott ihnen recht bald den wahren Erlöser schicken möge.</p>	
<p>86</p>	<p>Und hier und da standen einege Unbeschrittene auf, die sich noch einigermäßen auf den Füßen halten konnten und mischten sich in die Gesellschaft der Herzfrohen und Fröhlichen,</p>	
<p>87</p>	<p>die sich über die Hilfe, die Gott an Israel getan, freuten.</p>	

ללא שינוי	והשוטר עומד עליהם בפישוט ידיים, והם מוזגין לו כוכבי כוס ושתיים.	והשוטר איש שותה שכור מנעוריין העמיד את כובעו לפני השלחן הסהור אשר ישבו עליו היהודים למצוא לו כובעו יישיש,	Und der Butler, ein großer Säufer vor dem Herrn, der auch Jüdisch sprechen konnte, hielt seinen Helm vor den reinen Tisch, an dem die Juden saßen, damit man ihn bis zum Rande mit Branntwein fülle.	88
<p>איש שותה שכור מנעוריין (לנוסח התקופה בלבד) – אינו טו 16, אף כי נרמז ונאלץ איש שותה כמים עולה:</p> <p>מייא טז 9, ויקשר עליו עבדו זמרי שר מחליצו הרב והוא ברחיצה שרתה שכול בית ארמא אשר על הפית בתרצה: (אלה בן בעשא); שם כ 16, ויצא בנחלים וכן הודד שרתה שכול בסכות הוא והמלכים שלשים ושנים מלך עזר אתו: החיפוש:</p> <p>שייא יז 33, ויאמר שאול אל דוד לא תוכל ללכת אל הפלשתל הזה להלחם עמו כי נער אוצה והוא איש מלחמה מנעריי:</p> <p>העמיד את כובעו לפני השלחן (לנוסח התקופה בלבד) – ויקרא לו 11, ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקר יבז ממנה קריבן לידוד ונעמיד את הבהמה לפני הכהן: במד' ה 18, ותעמיד המזבח את האשה לפני דוד ופיע את ראש האשה ונתן על כפיה את מנחת הזבוח מנחת קנאת הוא ופיד הכהן יהיו מי המלכים המאורלים: שם 30, ואיש אשר תעבד עליו זוח קנאה וקנא את אשתו ותעמיד לפני דוד ועשה לה הכהן את כל החזרה הזאת:</p> <p>ויקרא לו 6, ושמת אותם שרתים מנעורות שש המנעורות על השלחן ונתן לך דוד:</p> <p>אשר ישבו עליו (לנוסח התקופה בלבד) – ויקרא לו 4, כל המשכב אשר ישכב עליו הוצ יטמא וכל הכלי אשר ישב עליו יטמא: שם 6, והישב על הכלי אשר ישב עליו הוצ יכבס בגדייו ורחץ במים טמא עד הערב:</p> <p>עומד עליהם (בנוסחים המאוחרים) – בר' יח 8, ויקח המאה וחלף ובן הבקור אשר עשה ויתן למנחהם והוא עמך עליהם תחת העץ ויאכלו: (אברהם)</p> <p>בפישוט ידים (בנוסחים המאוחרים) – שגרת לשון בירושלמי, גיטין (ראה 86)</p>	<p>קמל כמזה מן הגויים וישבו עם היהודים לשותות.</p> <p>קמל כמזה מן הגויים וישבו עם היהודים לשותות.</p>	<p>והביים מן הגויים ישבו עם היהודים לשותות.</p> <p>והביים מן הגויים ישבו עם היהודים לשותות.</p>	<p>Und der Butler, ein großer Säufer vor dem Herrn, der auch Jüdisch sprechen konnte, hielt seinen Helm vor den reinen Tisch, an dem die Juden saßen, damit man ihn bis zum Rande mit Branntwein fülle.</p>	<p>89</p>
<p>כ' אמרו כי יישיש שישראל מברכין עליו אינו מהול במים, וישתו וישכרו וישירו מסוב לב, עד כי נבקעה הארץ לקולם.</p>	<p>אמר יישיש שישראל מברכין עליו אינו מהול במים, וישתו וישכרו וישירו מסוב לב עד כי נבקעה הארץ לקולם.</p>	<p>אמר יישיש שישראל מברכין עליו אינו מהול במים, וישתו וישכרו וישירו מסוב לב עד כי נבקעה הארץ לקולם.</p>	<p>Und der Butler, ein großer Säufer vor dem Herrn, der auch Jüdisch sprechen konnte, hielt seinen Helm vor den reinen Tisch, an dem die Juden saßen, damit man ihn bis zum Rande mit Branntwein fülle.</p>	<p>90</p>

<p>מחול במלים (בנוסחים המאוחרים) – ישי' א' 22, כיסוף היתה לציגים שבאין מחול במלים :</p> <p>וישתי (ושכרו) (בנוסחים המאוחרים) – ב"ר' מג' 34, וישא משאת מאת פניו אלהם והנה משאת בנימין ממשאת כלם תמש ידות וישתל וישכרו עמו :</p>	
91	<p>כי היהודי האדור יקטיץ מבוים לבוים כוטרתי, כמעט פשקת שפתך לשתות והכום ריקה, איך בה שפה.</p> <p>denn der verfluchte Jude, der <i>der</i> <i>Wirt</i>, schenkt immer schlechter ein; kaum hast du deine Lippen angesetzt, um zu trinken, ist schon das Glas leer, kein Tropfen darin.</p>
92	<p>מכום לכום כוסרותי (לנוסח התקופה בלבד) – על פי תה' צ" 2, שריון לזיוז ברכו שמו בשורן פנים לנים ישעיה' :</p> <p>פשקת שפתך (לנוסח התקופה בלבד) – משילי יג' 3, וצר פני שמוך נפשו פשקת שפתך מחתה לו :</p> <p>והכום ריקה, איך בה טפה (לנוסח התקופה בלבד) – על פי ב"ר' לו' 24, ויקהו וישלכו אותו הכרה ומהנון לך איך בו מים : (ויסוף)</p> <p>אך איך נעלב מלעג השוטר וקללותו, שהדי סוף-סוף גוי טוב הוא ובעד כום "יש רוב דג של שבת לא יאמר לך מה תעשה אפילו אתה שופך כל מי שופכיך בראש כל חוצות.</p> <p>Aber es war keiner <i>unter den</i> <i>Juden</i>, der den Spot und die Flüche des Büttels als Beschimpfung empfunden hätte, denn schließlic ist er doch ein guter Kerl und für einen Schluck Branntwein und einen Fischschwanz wird er dir nichts sagen, selbst wenn du das ganze Spülwasser mitten auf die Straße giebst.</p>
<p>לא יאמר לך מה תעשה (לנוסח התקופה בלבד) – קהלת ח' 4, באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה תעשה :</p> <p>אמר המודרשים (אייזנשטיין) עמי' רג', וקרא לכת גבר'אל וא"ל כמו שאמרו לו הראשונים ושורפו באשו המזילה והשאיר מהם גבר'אל לבניו, קרא לכת לבני'אל אמר לבניו רבש"ע ומי יאמר לך מה תעשה עשה כל-אונן בעולמו כי כך נאה לו, א"ל הקב"ה לבני'אל יפה ראית לעצמד שירצאת מה שחיסו חבירי; שם עמי' חז' שר"ן, הסתכלו ברשעים גמורים הללו שהיו והמסו את בני יאמר לו מה תעשה (קהלת ח'). משיב הקב"ה ואמר להם אם כן אתי ואחם נעטר שיניהם בתחלה (ההתאמה הטובה ביותר, לך ; שגאמר באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה תעשה (קהלת ח'). משיב הקב"ה ואמר להם אם כן אתי ואחם נעטר שיניהם בתחלה (ההתאמה הטובה ביותר, לך ; מופעים ראשונים במקורות לעורה זאת)</p> <p>בראש כל חוצות (לנוסח התקופה בלבד) – שגרת לשון בתנ"ך (ישעיהו, נחום, איכה)</p>	

		<p>וּאֶלְמֵלֵא מוֹרָאָה שֶׁל אֲשֶׁתּוֹ אִף הוּא הָיָה חוֹבֵק אֲשֶׁתּוֹת מִדֵּי שְׂתוּתוֹ לְשׂוֹבֵדָה פְּעֻמִּים בְּכָל יוֹם.</p>	<p>was gewiß gegen die Gesetze des Kaisers und gegen die Verordnungen der Regierung verstößt.</p>	93
		<p>וּאֶלְמֵלֵא מוֹרָאָה שֶׁל אֲשֶׁתּוֹ אִף הוּא הָיָה חוֹבֵק אֲשֶׁתּוֹת מִדֵּי שְׂתוּתוֹ לְשׂוֹבֵדָה פְּעֻמִּים בְּכָל יוֹם.</p>	<p>Fürchtete er nicht sein <i>verflucht</i>s Weib, so würde er sogar den Mistaufen umarmen, wenn, was zweimal am Tag geschieht, er betrunken ist.</p>	94
<p>וּאֶלְמֵלֵא מוֹרָאָה שֶׁל אֲשֶׁתּוֹ אִף הוּא הָיָה חוֹבֵק אֲשֶׁתּוֹת מִדֵּי שְׂתוּתוֹ לְשׂוֹבֵדָה פְּעֻמִּים בְּכָל יוֹם.</p>	<p>וּאֶלְמֵלֵא מוֹרָאָה שֶׁל אֲשֶׁתּוֹ אִף הוּא הָיָה חוֹבֵק אֲשֶׁתּוֹת מִדֵּי שְׂתוּתוֹ לְשׂוֹבֵדָה פְּעֻמִּים בְּכָל יוֹם.</p>	<p>וּאֶלְמֵלֵא מוֹרָאָה שֶׁל אֲשֶׁתּוֹ אִף הוּא הָיָה חוֹבֵק אֲשֶׁתּוֹת מִדֵּי שְׂתוּתוֹ לְשׂוֹבֵדָה פְּעֻמִּים בְּכָל יוֹם.</p>	<p>was gewiß gegen die Gesetze des Kaisers und gegen die Verordnungen der Regierung verstößt.</p>	95
<p>וּאֶלְמֵלֵא מוֹרָאָה שֶׁל אֲשֶׁתּוֹ אִף הוּא הָיָה חוֹבֵק אֲשֶׁתּוֹת מִדֵּי שְׂתוּתוֹ לְשׂוֹבֵדָה פְּעֻמִּים בְּכָל יוֹם.</p>	<p>וּאֶלְמֵלֵא מוֹרָאָה שֶׁל אֲשֶׁתּוֹ אִף הוּא הָיָה חוֹבֵק אֲשֶׁתּוֹת מִדֵּי שְׂתוּתוֹ לְשׂוֹבֵדָה פְּעֻמִּים בְּכָל יוֹם.</p>	<p>וּאֶלְמֵלֵא מוֹרָאָה שֶׁל אֲשֶׁתּוֹ אִף הוּא הָיָה חוֹבֵק אֲשֶׁתּוֹת מִדֵּי שְׂתוּתוֹ לְשׂוֹבֵדָה פְּעֻמִּים בְּכָל יוֹם.</p>	<p>was gewiß gegen die Gesetze des Kaisers und gegen die Verordnungen der Regierung verstößt.</p>	96
<p>וּאֶלְמֵלֵא מוֹרָאָה שֶׁל אֲשֶׁתּוֹ אִף הוּא הָיָה חוֹבֵק אֲשֶׁתּוֹת מִדֵּי שְׂתוּתוֹ לְשׂוֹבֵדָה פְּעֻמִּים בְּכָל יוֹם.</p>	<p>וּאֶלְמֵלֵא מוֹרָאָה שֶׁל אֲשֶׁתּוֹ אִף הוּא הָיָה חוֹבֵק אֲשֶׁתּוֹת מִדֵּי שְׂתוּתוֹ לְשׂוֹבֵדָה פְּעֻמִּים בְּכָל יוֹם.</p>	<p>וּאֶלְמֵלֵא מוֹרָאָה שֶׁל אֲשֶׁתּוֹ אִף הוּא הָיָה חוֹבֵק אֲשֶׁתּוֹת מִדֵּי שְׂתוּתוֹ לְשׂוֹבֵדָה פְּעֻמִּים בְּכָל יוֹם.</p>	<p>was gewiß gegen die Gesetze des Kaisers und gegen die Verordnungen der Regierung verstößt.</p>	97

<p>ללא שינוי</p>	<p>ימים רבים לא זהה הירמולקה מעל ראש השמש והטלית לא נפלה מידו.</p>	<p>ימים רבים לא זהה הירמולקה מעל ראש השמש והטלית לא נפלה מידו.</p>	<p>96 Und das Käppchen fiel lange nicht mehr vom Haupte des Synagogendieners, und auch der Gebetmantel glitt nicht aus seiner Hand.</p>	<p>96</p>
<p>ללא שינוי</p>	<p>ימים רבים לא זהה הירמולקה מעל ראש השמש והטלית לא נפלה מידו.</p>	<p>ימים רבים לא זהה הירמולקה מעל ראש השמש והטלית לא נפלה מידו.</p>	<p>ימים רבים לא זהה הירמולקה מעל ראש השמש והטלית לא נפלה מידו.</p>	<p>97</p>
<p>ללא שינוי</p>	<p>ימים רבים לא זהה הירמולקה מעל ראש השמש והטלית לא נפלה מידו.</p>	<p>ימים רבים לא זהה הירמולקה מעל ראש השמש והטלית לא נפלה מידו.</p>	<p>97 Der Wirt aber kaufte sich einen neuen Gebetmantel anstatt des gestohlenen. - Der war mit Silber bestickt. Auch ein neues Käppchen kaufte er sich, denn, unter uns gesagt, das gestohlene Käppchen, das er von Mutters Leibe an Tag und Nacht getragen, hatte keinen Kreuzer mehr Wert. Und als man es auf den Misthaufen warf, da hatten die Schweine, die von allen vier Ender der Stadt gekommen waren, nicht lange an ihrem Fett zu schnupfern.</p>	<p>97</p>

גיוון מבטן אמון (לנוסח התקופה בלבד) – תה' כפ' 10, כי אחרת מרי מנפשי מופטוהי על שרז אמני : קהלת ה' 16, באשר יצא מנפשי אמון ערום ישוב ללכת לשבא ומאומה לא ישא בעמלו שילך בידיו:

גם ביום גם בלילה (לנוסח התקופה בלבד) – קהלת ב' 23, כי כל ביום ובלילה שנה בנינוני אינו ראה:

חכמה ולראות את הענין אשר נעשה על הארץ כי גם ביום ובלילה שנה בנינוני אינו ראה:
 משעות אבן עזרא לתנ"ך תה' יט' 9, מקורו – מנזרת מקורו והמו הנמצאות בכה הנשמע בכל אדם בהיותו בר מצוה והשם המקור' בלבד והזכיר ישרי' עמחה כי כל המשללים מחכמוני' עליה' בדרך הישר שאין עם מבישול ואמר משמאי' על כי בעבורם יגיע חרה' למעלת שמוחה עולם וכוונד השמש הזכיר ישרי' בעבור כי מחלד השמש על סדני' נלגל המזלות והוא הדרך הישר ועוד יתרו' לפקודים כי השמש פעמים נוטה מלגל המישור ושמוחה כל מנוד השמש כי ככה הוא רק ביום תשמה ולא בלילי והפקודי' משמחים תמוני' ומצות ה' מצות עשה וקראם מצות בעבור שאין כותב בלדבם למה עו' ואמר עליהם בדה כי כן הם לכרי' לבב על כן מאירת עינים באדם שהיה בחי' וכונד השמש אמר ברה' כי אין בה כדמות שחרות בתוכה כמו ללבנה ויתרון המצו' כי העינים יסתורו אור השמש ביום ולא כן המצוה ומאירת עינים כי היא אור העולם ביום גם בלילי' כי אור הלבנה מורה בראיות גמורות

אפילו פרדסה אחרת (לנוסח התקופה בלבד) – מדרש תהלים (בגובה) מוצמור יז פסוק 3, דבר אחר אותם, שמה אם ישלה להם המלך ארכון שיגבה ממנו מאה ליטרין, ובקשו ממנו בני המדינה שיסמחה מהם, שמה יכולים הם לפתוח ממה שצוה המלך, אפילו מנישה אחת, כי לא ישא לפשעם (שם שם) / שמות פי' כ"א) אינו יכול לוותר להם דבר, למה מפני שהוא שליח,

כיונים אחרים (לנוסח התקופה בלבד) – בר' כט' 20, ויעבד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בנינוני בנימים אחרים באהבתו אותה:

<p>והמוזג מזג את יינן, וקנה לו שלית חדשה, והשוטר עיניו, וכוס מפיו לא פועל, ושלום על ישראל.</p>	<p>והמוזג מזג את יינן, וקנה לו שלית חדשה, והשוטר נתן כוס עיניו, וכוס מפיו לא משתה, כל פועל' און יואל, ושלום על ישראל.</p>	<p>והמוזג מזג את יינן, וקנה לו שלית חדשה, והשוטר נתן כוס עיניו, וכוס מפיו לא משתה, כל פועל' און יואל, ושלום על ישראל.</p>	<p>והמוזג מזג את יינן, וקנה לו שלית חדשה, והשוטר נתן כוס עיניו, וכוס מפיו לא משתה, כל פועל' און יואל, ושלום על ישראל.</p>
--	---	---	---

נתן בכוס עינו – משל כג' 31, אל תרא יין כי יתאדם כי תת > בנימי' עניו יתהלך בנימי' עינים:
 וכוס מפיו לא משתה – יהושע א' 8, לא ימוש ספר החורה היה מפי' והמזית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות ככל המהוב בו כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל: יש' נט 21, ואני זאת בריתי אותם אמר יודו רוח אשר עליך דהבי אשר שמוני בפי' לא ימוש מפי' ומפי' זרע זרע אמר יודו מעתה ועד עולם:
 כל פועל' און יואל (ו) ושלום על ישראל – תה' קה' 5, והמטיס עקלקלותם ויולכם יודו את פועל' האין שלום על ישראל:

"נפלאות שמש בית המדרש הישן" – ניתוח השוואת הנוסחים:

שורה	הערה	
1		בנוסח 1931, נוסף המוטו שהוא תמצית קולעת כולל, הממחיזה את התיזה של הסיפור: "שוטני" הם הגויים הרודפים. הקטע מתייחס לקטע שבו מלביש הגנב את פסל משיחו, היהודי לשעבר, טלית ועוטה כלימה על עצמו. כך, גם הגויים שמכים את פסל משיחם, העטוי טלית.
2		ישנו ביטול של שמות תואר – היחסות, תהליך של קיצור עניין השייכות, קיצור והתייעלות.
4		המשך מגמת הקיצור וההתייעלות, מחיקת דברים החוזרים על עצמם.
5		"ותפול" – צורה מקראית בנוסח 1931, מול "נפלה" בנוסח התקופה.
7		שינוי סדר מילים במשפט.
8		"וינס החוצה" בנוסח 1931 מול "ויצא החוצה" בנוסח התקופה – השימוש במילה וינס החל מ-1931 מרמז לפרשת אשת פוטיפר שהופכת למוטיב בסיפור החל מנוסח 1931. ראה שגם במבוא לסיפור מובלעת סדרה של פסוקים נוספים השזורים בפרשת יעקב ועשו, יוסף ואשת פוטיפר ויוסף ואחיו היוצרים חלק מהמסד של צמד הניגודים, יהודים לעומת גויים, שהוא אך נגזרת מנושא ההבדלה.
9		החל מנוסח 1931 – שימוש ב"בית יראתם" לגנאי במקום הביטוי 'בית התפילה' שהוא ביטוי שוויוני.
12		בנוסח התקופה "חצות אינם עורכים" מול "תיקון חצות אינם עורכים" בנוסח 1931 – חזרה לניבים מקובלים במקום לערוך 'חצות' שהוא מיידיש – תיקון חצות.
14		"מה לי ולו" בנוסח התקופה לעומת "מה לי ולבית יראתם" בנוסח 1931.
15		מעבר לעניין ההבדלה הנזכר בכל הנוסחים החל מנוסח 1931 נאמר במפורש כי לצורך כך ממתינה הזקנה (רעייתו) לבוא.
16		"הילדים רעבים" בנוסח התקופה מול "התינוקות רעבים" – בנוסח 1931. הביטוי צמוד יותר לביטוי תינוקות של בית רבן.
17		"הוצאתי את בתי הצעירה" כל הנוסחים – פסוק בבראשית.
18		החל מנוסח 1931, קונקרטיזציה של תיאור מצנפת המכוונת כלפי השוטר "לפני השוטר" ולא כפעולה סתמית.
20		בנוסח התקופה "ולבלתי ישתקע בעצבות" ובנוסח 1931 "ולבל יפול בעצבות" שהוא כנראה תרגום מיידיש מקובל בתרבות החסידית.
23		"העיר אותו היהודי משנתו" בנוסח התקופה מול "העירו אותו משנתו" ב-1931. בנוסח המוקדם התיאור הוא תיקון עובדתי.
25		בנוסח התקופה "לואי שלא יהיה לעולם מה שאפשר היה להיות" ובנוסח 1931 "ולואי שלא יקרה מה שיכול לקרות" – כנראה מתורגם מיידיש; הערה בצורת הטיה לכיוון המקדיות/עממיות.
27		בנוסח התקופה: "אדון אחד" ובנוסח 1931 – "שר אחד" – שר הנו כל בעל תפקיד רשמי – אדון איש חשוב. ברובד האליגורי בסיפורים אחרים של עגנון נציג האל.
28		בנוסח התקופה: "בית התפילה" בנוסח 1931 "בית יראתם" – כינוי מנוכר של יהודים לכנסייה. ישנן 60 מקבילות ביצירת עגנון לצירוף בית יראתם.
29		בנוסח 1931 ניכרת מגמת קיצור הדיאלוג; "לא ידעתי אדוני" נשמט.
30		בנוסח התקופה "דילגתי" לעומת "הלכתי" בנוסח 1931 ואילך. זהו ביטוי עליו המעיד על החיפזון.
31		שוב "אדון" נהפך ל"שר" בנוסחים המאוחרים, ונמחקו סימני הציטוט.
34		"וישאר" בנוסח התקופה לעומת "ויעמדו" בנוסח 1931 ואילך. בנוסח המוקדם נזכר גם "קול צעקתם" לעומת "קולם" בנוסח 1931. בתקופה "ויבואו שם" לעומת "ויבואו אל הבית פנימה" בנוסח 1931 – זהו צירוף כבול בנוסח 1931 – ביטול הסתמיות במעמד הכניסה לבית.
35		בתקופה נזכרים "כלי הזהב" ובנוסח 1931 ואילך "כלי הנחושת" – הנמכת מעמד הכנסייה.

36	בתקופה "כלו עוטה טלית" ובנוסח 1931 "מעוטף בטלית". מעוטף - פועל נורמטיבי.
37	"ממקומו לא יזוז..." - בנוסח התקופה, אפיון הפסילים ציון כפול של הפסליות - נשמט מנוסח 1931.
38	"ואנשים מרי-נפש כתרוהו מסביב..." קטע שנזכר בנוסח התקופה ונשמט לחלוטין בנוסח 1931
39	ואילך. כלומר החל מנוסח 1931 אנשים רגילים עושים בו מרה. נוסח 1931 - גבלמה מלכתחילה האלימות. "כל מכה לא תצלח".
41	צמצום התיאור, 'סתר' - על פי דברים, פרשת האזינו לב, לדלה ואמר אי אלהימו צור חסיו בו; אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם יקומו ויעזרכם יהי עליכם סתרה: [גילוי של דב פרוכטמן, אשר עמד במאמרו לעיל על יחידאותו ומיוחדותו של ניב זה בהקשר הסיפור].
44	ריסון, איפוק וצמצום של תיאורי האלימות.
45	צמצום החלק התיאורי של האלימות שהיה מודגש בנוסח התקופה.
48	בנוסח 1931 הושלם המשפט החסר מנוסח התקופה - "כאגם מלא שדים כן מלא יהודים" וב-1931 "כאגם מלא שדים כן מלא כל מקום יהודים".
	בנוסח התקופה שימוש בביטוי המנוכר "העם הזה". שימוש זה נשמט החל מ-1931 בהמשך למגמת צמצום התיאור האמוציונאלי.
49	המשך מגמת צמצום תיאורי החמה.
50	בנוסח 1931 שימוש בביטוי "העטה עלינו חרפה" ולא ב"עשה את הרעה הגדולה הזאת" כבנוסח התקופה ב-1931. נשמט הביטוי "נחבא אל הכלים".
52	החל מנוסח 1931 ביטול הכפילות בתיאור החיפוש.
54	שוב, החל מנוסח 1931 שימוש בביטוי "בבית יראתם" המבטא יחס גנאי; 'הזהב' הפך 'נחושת'. כנסייה מקומית ענייה שאין בידיה זהב.
57	החל מנוסח 1931 ויתור על תיאור המסירה לבית הסוהר, בנוסח 1931 נשמטה ה' הידיעה מהניב: "הטעימו לו בעולם הזה מעין העולם הבא".
59	קיצור תיאור ההודאה בפשע, "כי" הוחלף ב"אך" בנוסח 1931.
60	בנוסח התקופה "מכות קבל" מידיש. ובנוסח 1931 "מכות הוכה".
61	החל מנוסח 1931 נשמט המובן מאליו.
62	נקודת תצפית המוגמרת של המספר מתגבשת בנוסח התקופה.
63	תיאור דמיוני שנשמט החל מנוסח 1931.
66	בנוסח 1931 מופיעה צורת הניב המתאימה יותר על פי מסכת יומא. נוצר פער אירוני בין 'בית מזיגה' ל-'בית מקדש'.
68	ויתור על הפטוק עם הקונוטציה השלילית - בנוסח התקופה, ושימוש בקונוטציה השמחה בנוסח 1931.
70	במעבר מנוסח התקופה ל-1931 נמחק "בפעם הזאת" וכן נשמט "משוב לב".
71	במעבר מנוסח התקופה ל-1931 ויתור על הלשון המקראית "טליתו אין". בנוסח 1931 נשמט "כי לקח אותה גנב" ולא ידוע מי לקחה - זו הפואנטה - אם כן בנוסח המאוחר ישנו ניסיון לא להקדים את המאוחר.
74	בנוסח 1931 נשמט חלק מן הפלפול שמופיע בנוסח התקופה.
75	
76	בנוסח 1931 ואילך שימוש במילה "ספח לו השר" ולא "לגלג שר בית תפלה..." כבנוסח התקופה. התנהגות יותר פמיליארית.
77	בנוסח 1931 נשמט הביטוי.
78	בנוסח 1931 נשמט השם "ישקה שלנו" ובכך נשמטה דר-המשמעות של השם ישקה שלנו-ישו שלנו?
79	בנוסח 1931 לא מופיעה כלל המקמה שבנוסח התקופה.
86	בנוסח התקופה ישנו שימוש במילה 'נלבבים', מתוך השוואה לנוסח שנמצא בגרמנית ב-1916 שאין לנו מקורו העברי. ניתן לראות שהמילה "נלבבים" מופיעה ומתארת את קבוצת החסידים ב"הנדח" וב"בלבב ימים". (בגרמנית התרגום הוא "שמחי הלב"). ישנו כאן צמצום בתיאורי השכרות.

- 88 בנוסח 1931 נשמטו שמות התואר המאפיינים הן את השוטר והן את היהודים – וכן תיאורו של השולחן הטהור שהוא מונח פתטי אשר לצדו ישבו היהודים. התיאור ב־1931 ממקד את הסצנה בדמויות או בשמות התואר.
- 89 בנוסח 1931 נוסף הביטוי "פישוט ידיים". מציג את עליבותו ושכרותו של השוטר. כלומר ישנה כאן בחירה: במקום telling לספר מה שהיה יש הראיה showing. הייצוג היהודי נעשה דרך הני המשנאית של "מוזגין". ישנה בנוסח 1931 גם מקמה עליזה המחדדת את המעמד הגרוטסקי.
- 89 בנוסחים הקודמים שורה 86, ציטוט של בת קול מתוך מגילת אסתר – "ורבים מעמי הארץ מתיהדים" (אסתר ח' 17). וישנו כאן ארמז נוסף למגילה, לפסוק "והמלך והמן ישבו לשתות..." (אסתר ג' 15).
- 90 בנוסח האחרון 1953, מועצם היסוד הלשוני המקראי.
- 92 תיאור שנשמט החל מ־1931.
- 94 נוצר יותר שוויון בין הגוי ליהודי באמצעות מעין אנלוגיה.
- 95 בנוסח התקופה גם היהודים וגם הגויים שותפים לחגיגות השכרות – תיאור זה נשמט החל מנוסח 1931.
- 96 השימוש בו' החיבור בנוסח 1931 ואילך "וימים רבים..." מחזיר את הממד האגדי – המציאות חוזרת לתקנה.
- 97 בנוסח התקופה מופיעה בורלסקה שנשמטה מנוסח 1931.
- 89 סיום במקמה בכל הנוסחים אלא שבנוסח התקופה המקמה מופיעה בטיפוגרפיה שונה – בנוסחים המאוחרים שונתה הטיפוגרפיה ובכך שושטשה מעט צורת המקמה.